

Ludovik Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
1/2017
7. január 2017

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PROZAIK PETER ŠTRELINGER
A JEHO CINGI-LINGI-BOM 2017
Strana 4.

SPORÍME STÁLE VIAC
AJ PRI NÍZKYCH ÚROKOCH
Strana 5.

PRESEDA MS MARIÁN TKÁČ
O VÍZII MATIČNÉHO ROKA 2017
Strana 6.

VSTUPUJEME V MS DO ROKA
JOZEFA MILOSLAVA HURBANA
Strana 8.

PREKLIATY SLUŽOBNÍK LÁSKY
LEVÁRSKY KŇAZ JÁN MALIARIK
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Uplynulý rok 2016 bol pre Slovensko vari najvýraznejší v rámci nadnárodného marketingu. Aj hlúpi ignoranti azda uznajú, že sme sa zviditeľnili priam nesmierne až vesmírne. Vesmír sme oslovili cez našich mladých vedcov. Úžasné. Nekončiaci príbeh napísali tiež naši športovci. Už aj v Amazónii vedľa, že Sagan, Cibulková či Tóth sú zo Slovenska. Športovci, vedci a umelci sú najlepšimi vyslancami nášho štátu. Aj politici a iní štátni úradníci museli pracovať na marketingu v rámci nášho predsedníctva v Rade EÚ. To sme komentovali v iných článkoch...

Co nás však čaká v roku 2017? Každého niečo iné. Budú rôznorodé impulzy, nové lásky aj novorodené deti. Pričinné sa všetci o niečo pozitívne. Budú však aj nové problémy, zvady a iné neprijemnosti. Tým treba čeliť a odolávať. Netreba veľmi veriť rôznym „vedmám“ a falšným prorokom. Prežitý rok sa vystriedal s ďalším rokom. Počul som peknú vetu: Treba prežiť každý rok tak, ako by bol ten posledný. Myslí sa tým to, že treba žiť naplno.

Slovensko ako štát má šťastie už od svojho obnovenia v roku 1993, že žije v mieri a relatívnom pokoji. Nech to tak ostane. Nemožno si však zakryvať oči aj pred vecami, ktoré sa dejú bez toho, aby sme ich vedeli reálne ovplyvniť. Vojny vo svete sú a budú. Chorí kaciri nám tvrdia, že máme nepriateľa v Rusku. Nemáme. Niektorí to umelo vyrába. Chorí kaciri tvrdia, že rodina a láska v nej sú prežitkom. Nie sú. Chorí kaciri chcú, aby sme sa podvolili systému, ktorý nám diktuje. Ale ukazuje sa, že my akosi nepodliehame, čo ich prekvapuje.

Nás neprekvapuje, ak sa nám darí, aj keď nie vo všetkom. Lebo aj preto sme chceli samostatnosť. Aby sme dokázali, že vieme žiť po svojom. Aby sme ukázali, aké sú tu talenty, ktoré obohatia celý svet. Aby sme mohli byť hrdí. Aby sme vedeli ovplyvňovať to, čo nás čaká v budúcnosti. Tak teda – čo nás vlastne čaká v roku 2017? Nuž, vari najmä to, k čomu sami v dobrom prispějeme...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

R - 2017001

Prelomové roky zložitej ekonomickej reformy sú za nami Na Maticu čakajú nové výzvy

Maroš SMOLEC, správca Matice slovenskej – Foto: Štefan KAČENA

Rok 2016 bol pre Maticu slovenskú rokom zavŕšenia ekonomickej reštrukturalizácie. Reforma ekonomickej vzťahov bola neúprosná. Neefektívne nakladanie s finančnými zdrojmi, zle nastavené riadiace parametre, slabá vnútorná komunikácia v organizácii, nezdravé prostredie medziľudských vzťahov i deformujúca nejednota si vyžiadali razantné opatrenia. Pre vedenie ustanovizne aj pre zamestnancov bolo najzložitejšie rozvázovanie pracovných úväzkov. Toto nevyhnutné opatrenie postihlo vyše štyridsať zamestnancov.

V čase vrcholiacich ekonomickej problémov Matica zrušila práce na digitalizácii svojho archívu. Pri príprave archívnych dokumentov na túto transformáciu pracovalo dvadsaťpäť zamestnancov. Projekt sa skončil predčasne – odišli všetci. Digitalizáciu a okolností jej zrušenia preverovali aj orgány činné v trestnom konaní, ktoré však nenašli dôvod na stíhanie – čím potvrdili správnosť rozhodnutia Matice. Tento proces elektronizácie nebolo jednoduché skončiť, ale v čase krízy na to inštitúcia jednoducho nemala ani peniaze, ani iné prostriedky na spoluprácu, ba ani potrebné ľudské zdroje.

■ OSLABENÉ REGIÓNY

Prepúšťanie zasiahlo aj oblasť strediská Matice slovenskej (MS) po celom Slovensku. Najmä v Domoch MS niektorí zamestnanci prešli z trvalých pracovných pomerov na dohody, niekde odišli úplne. Mali sme Domy MS, ktoré viedol iba riaditeľ ako jediný zamestnanec. Racionalizácia stavu zamestnancov sa dotkla aj útvarov, ktoré sú napojené na účelovú dotáciu ministerstva kultúry, ako Slovenský literárny ústav, Slovenské národné noviny, Vydavateľstvo Matice a iné. Zásadne sa prehodnotili a zredukovali vysoké paušály na mobilné telefóny, používanie služobných vozidiel, služobné cesty a prijali sa aj ďalšie striktné hospodárne opatrenia. Výrazne sa sprísnila kontrola vynakladania finančných prostriedkov, keď aj sumami nižšie výdavky oblasťných stredísk musí evidovať a povoľovať finančné oddelenie v centre

po prerokovaní so správcom Matice. Spomenuté opatrenia priniesli výrazné úspory. Matica bola ešte pred dvoma rokmi zaťažená dlhmi v celkovej výške cez štyristotisíc eur – najviac podližností mala voči vlastnej dcérskej spoločnosti Neografia, a. s. Dlh však treba splácať.

■ S ČISTÝM STOLOM

Nielen správne nastavenie ekonomickej vzťahov v riadení verejnoprávnej inštitúcie, výberové konania a prieskumy trhu na dodávku služieb – teda priamo šetrenie, ale aj zrušenie tzv. zámennej zmluvy budov v Martine medzi Neografiou a Maticou a predaj iného dubiozného majetku, ktorý bol pre Maticu len záťažou, zabezpečili vyrovnanie záväzkov. Rok 2017 začíname bez akýchkoľvek finančných restov, s čistým stolom. Dokonca sme mohli po dvoch rokoch vyplatiť zamestnancom aj

jednorazové koncoročné odmeny. Reštrukturalizáciu sme síce zvládli, ale efektívne hospodáriť musíme aj naďalej, aby sa situácia neopakovala.

■ ČEŠŤ V ERBE

Ak bol rok 2016 prelomový so zreteľom na ekonomicke ukazovatele, rok 2017 by mal priniesť zásadnú zmenu do vnútromatichých vzťahov. Po ekonomickej stránke by mala nastať aj duchovná reinkarnácia Matice. Táto zmena nebude jednoduchá. Je to – ako sa zdá – ešte väčšia výzva ako uskutočnená hospodárska reforma.

Meno Matice a jej imidž škodlivo zasiahli kauzy defraudovania Národného pokladu, tunelovania i riskantných až kšeftárskych finančných operácií, ktorými nielen stratila dôstojné miesto v slovenskej spoločnosti, ale oslabilo aj svoje vlastné štruktúry, a doteraz sú v jej organizme

rozkladné bunky, ktoré ju oslabujú. Akoby si neuvedomovali, že členstvo a pôsobenie v MS je dobrovoľné. S touto chorou minulosťou zápasíme a treba sa s ňou definitívne vyrovnáť. Postup terajšieho vedenia aj rozhodnutie okresného súdu voči bývalému predsedovi MS je súčasťou tejto obnovy.

■ KONAŤ TRANSPARENTNE

Matica musí žiť a konať transparentne. Má priniesť a dať Slovensku alternatívu súčasnému konzumnému a globalizáciu podporujúcemu spôsobu života. V tomto smere sme pripravili a schválili viacero strategických dokumentov na najbližšie roky. Správne to vyjadril aj predseda Matice Marián Tkáč práve v tomto vydaní Slovenských národných novín: „Mňa a cezo mňa aj Maticu vyzval na to jeden vzácny muž, ktorý v istom čase z Matice, ktorá sa vtedy väčšmi začala starať o peniaze ako o národ, vycúval, ale vlastencom podľa skutkov ostal. Budme čestní a možno sa k nám vráti onen muž i iní muži a ženy, a objavia nás aj mladí, takí kritickí ku všetkému nečestnému. Dokážme spoločne, aby sa česť stala súčasťou našich každodenných skutkov. Na to treba mať dobrú vôľu a vo svojej blízkosti ľudí, ktorí vedia vycítiť smútok za našim úsmevom, lásku za našim hnevom a zmysel pre dobro za našim tichom.“

Na jeseň nás čaká prelomové valné zhromaždenie Matice slovenskej, na ktorom si maticári zvolia nové vedenie Matice. Tak veríme, že sa rozhodnú správne a Maticu prinavrátame jej hrde postavenie v slovenskej spoločnosti.

3 OTÁZKY PRE:

Petra PLAVČANA, ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR

Školstvu pribudli vyše dve stovky miliónov eur

• **Dlhotrvalé mzdové spory medzi tripartitnými partnermi by sa v oblasti školstva mohli definitívne ukončiť. Rokovali ste s predsedom Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku a výkonným podpredsedom Združenia miest a obcí Slovenska. Došlo k zhode vo veci mzdového ohodnotenia učiteľov. Akú má táto medializovaná zhoda podobu?**

Platy učiteľov v regionálnom školstve, odborných zamestnancov a vysokoškolských učiteľov sa od prvého septembra budúceho roka zvýšia o šesť percent. S týmto zvyšovaním sú stotožnení obaja naši partneri v školskej tripartite. Diskutovali sme najmä o spôsobe,

ako tento nárast plátov zakotviť do kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa. Spolu s garantovaným nárastom plátov v rokoch 2018, 2019 a 2020, ktorý vyplýva z Programového vyhlásenia vlády, tak už môžeme hovoriť o takmer 40-percentnom náraste plátov pedagógov v tomto volebnom období.

• Je toto zvyšovanie miezd kryté rozpočtom ministerstva?

Ministerstvo školstva má v rozpočte vyčlenené finančné prostriedky na zvýšenie plátov už spomínaných kategórií zamestnancov. V tejto chvíli je zatiaľ otvorené riešenie pokrytia mzdových nákladov u zamestnancov v školstve, ktorí

spadajú pod originálne kompetencie miest a obcí, pričom ide o sumu približne osem miliónov eur.

• Ako v tejto súvislosti vnímate kapitolu vášho rezortu vo schválenom zákone – v štátnom rozpočte na rok 2017?

Do rozpočtu ministerstva školstva v budúcom roku pôjde o takmer dvestoosem miliónov eur viac, čo je určite pozitívna správa. Najväčšia časť z týchto finančných prostriedkov bude smerovať do regionálneho školstva – na zvýšenie plátov učiteľov i na zabezpečenie začatia pripravovanej reformy.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK
Snímka: autor

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 2/2017
SI PREČITATE

■ Predseda dozorného výboru Matice slovenskej JUDr. Štefan MARTINKOVIČ o kontrole v Matici
■ Dokument, ktorý by mali dobre poznať všetci pomstítelia a naprávači krívd na Maďaroch
■ Národovec Samuel Daxner zanechal hlbokú stopu vo verejnom i v kultúrnom živote Tisovca

Mnoho otázok nad orientáciou Organizácie Spojených národov Od olivovej ratolesti k figovému listu

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Dezignovaný generálny tajomník OSN António Guterres v slávnostnej reči po prisáhe povedal, že jeho prioritou bude presadzovanie rodovej rovnosti. Posolstvo najvyššieho predstaviteľa svetovej organizácie vyvoláva množstvo otázok. Kam sa organizácia posunula? Od presadzovania mieru vo svete k inakosti? Ibaže mier je hodnota spájajúca ľudí celého sveta, kým inakosť ľudí rozdeľuje. Rodová rovnosť nemá šancu presadiť sa na africkom či ázijskom kontinente a odmietajú ju aj európske štáty, ktoré si ctia dedičstvo predkov. Prečo teda do agendy OSN vstúpila téma rozdeľujúca ľudí vo svete a prinášajúca napätie do spoločnosti?

Občianske združenie Aliancia za rodinu sa dlhodobo usiluje vplyvať na politikov, aby prijímali opatrenia na ochranu manželstva muža a ženy, rodiny založenej na manželstve, na ochranu rodičovstva. Bola iniciátorom referenda o rodine. Aktivisti Aliancie za rodinu tvoria mladí ľudia, a aj napriek znevažovaniu ich práce od štátnych orgánov pokračujú vo svojom úsilí. Pred Vianocami 2016 upozornili na „návrh dobrovoľných prísľubov a záväzkov ku kandidátke Slovenskej republiky do Rady OSN pre ľudské práva“. A nielen upozornili, ale rezortu diplomacie zaslali

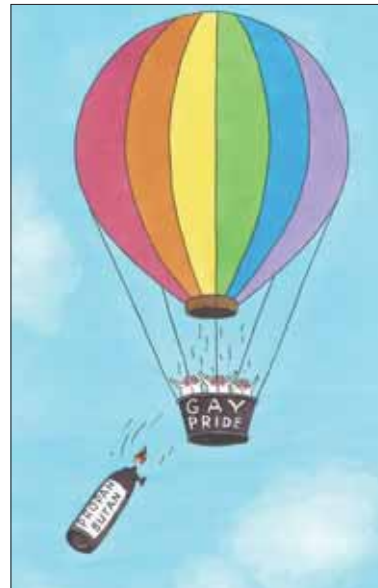
hromadné pripomienky. Dokonca žiadajú ministra zahraničných vecí, aby vypustil prísľub o tom, že „Slovenská republika na medzinárodnej pôde OSN dobrovoľne sľubuje, že bude plniť kontroverzné stratégie ľudských práv a rodovej rovnosti“.

■ HORÚCE TÉMY

Téma rodovej rovnosti mimoriadne citlivo zasahuje do základných ľudských práv, do slobody a dôstojnosti človeka. Podľa Ústavy SR predmetom referenda nemôžu byť základné práva, ale pokojne sa nimi zaoberajú rezortné minister-

stvá – či už práce, sociálnych vecí a rodiny, spravodlivosti alebo zahraničných vecí. Dokonca aj volení zástupcovia ľudu majú podľa ústavy viac práv než samotní občania, lebo môžu „vyslovovať súhlas s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách...“.

Dobrovoľne prísľuby a záväzky ku kandidátke SR do Rady OSN pre ľudské práva, vypracované rezortom diplomacie, nadbiehajú úsiliu generálneho tajomníka Guterresa. Aliancia za rodinu sa pýta, „aký je dôvod na to, aby sme sa ešte k tomu dobrovoľne zaväzovali na medziná-

rodnej úrovni postupovať podľa kontroverznej Stratégie rodovej rovnosti, ktorá zavádzala oddeľovanie rodu od pohlavia? A vôbec, kto o tom rozhoduje?

■ KONTROVERZNÁ AGENDA

Slovenskú republiku v roku 2008 zvolili do Rady OSN pre ľud-

ské práva (RLP). Rada má štyridsať členov volených Valným zhromaždením OSN na základe regionálneho kľúča. Volebné obdobie je trojročné. V súčasnosti sa SR opäť uchádza o členstvo v RLP a v rámci kampane za zvolenie predložila spomínaný dokument. Aj keď rezolúcie Valného zhromaždenia OSN nie sú pre členské štáty záväzné, majú vysokú autoritu. Aj preto treba mať na pamäti, že Slovenskú republiku v OSN nezastupujú volení zástupcovia ľudu, ale pracovníci rezortu diplomacie v Stálej misii SR pri OSN.

■ S ARABMI NA ČELE...

Iste bude zaujímavé sledovať, ako sa bude činnosť Rady OSN pre ľudské práva pod vedením Saudskej Arábie (!) uberať. Monarchie, ktorá sa riadi islamským právom šaría a jej občanom môže byť len moslim. Saudská Arábia nerespektuje Všeobecnú deklaráciu ľudských práv, ale má petrodolár. Slovensko napriek nesúhlasu väčšiny občanov ponúka na vstup do Rady genderagendu. Zdá sa, že Guterres nebude mať od začiatku ustlané na ružiaci, ale na figových listoch...

Staviame hrádzu proti nekalým praktikám obchodu Slovenská agrárna diplomacia zabrala

Ján ČERNÝ – Ilustračné foto: autor

Rada ministrov poľnohospodárstva a rybného hospodárstva EÚ koncom minulého roka jednohlasne schválila prelomový materiál slovenského predsedníctva, ktorý otvoril dvere v boji proti nekalým obchodným praktikám. Napriek tomu, že poľnohospodárstvo nefigurovalo medzi hlavnými prioritami Slovenska, jedným z najvýznamnejších výsledkov nášho predsedníctva bude v EÚ práve úspech slovenskej agrárnej diplomacie.

Úžasná jednomyselná podpora Rady ministrov znamená, že nekalé obchodné praktiky budú pod drobnohľadom na celoeurópskej úrovni. Boj proti nim, roky prehladaný, sa vďaka slovenskej agrárnej diplomacii stáva jednou z priorit Rady ministrov i Európskej komisie.

■ VÝZVA SLOVENSKA

Poľnohospodári nielen na Slovensku, ale aj v celej EÚ získavajú znova šancu na transparentné a obchodné prostredie bez nekalých praktík – tak možno stručne hodnotiť význam v podstate neočakávaných dohod.

Slovenský spotrebiteľ dostával za svoje peniaze horšie potraviny ako trebárs Rakúšan...

Schválený materiál slovenského predsedníctva Posilnenie postave-

nia farmára v potravinovom dodávateľskom reťazci zdôrazňuje dôle-

žitost' spoločnej legislatívy v boji proti nekalým obchodným praktikám. Zároveň vyzýva Európsku komisiu na konanie a prípravu spoločných celoeurópskych legislatívnych i nelegislatívnych návrhov. Tejto prioritě venoval slovenský agrozort počas polročného predsedníctva značné úsilie. V Bratislave zorganizoval konferenciu s účasťou členských štátov EÚ. Táto téma bola jedinou v rámci neformálnej bratislavskej Rady ministrov AGRIFISH. Slovensko ju svojou iniciatívou presadilo aj do pracovného programu Európskej komisie na rok 2017.

■ NIE DRUHORADOSTI

Pocit, že sme občanmi Európy druhej kategórie, sa zmocniť každého, kto chodí nakupovať do veľkopredajní nadnárodných reťazcov. Množstvo kontrol aj analýz potvrdilo, že ponúkané potraviny aj tej istej značky majú oveľa nižšiu kvalitu ako tie, ktoré predávajú občanom „starých krajín“ spoločenstva. Rozbory aj následné pokuty síce poukázali na diskriminujúcu skutočnosť, ale neod-

stránili ju. Tentoraz sa na dlhodobý problém pôjde zákonmi, a to je oveľa rýchlejšia cesta na zrovnoprávnenie spotrebiteľov v Európe.

■ POSLEDNÉ KOLESO...

Nekalé obchodné praktiky znevýhodňujú nielen výrobcov a spracovateľov, ale aj spotrebiteľov. Spotrebiteľ musí mať možnosť výberu spomedzi kvalitných, čerstvých a zdravých potravín i od lokálnych dodávateľov. Je preto nevyhnutné, aby aj naši poľnohospodári a potravinári mali na trhu férové podmienky. Proces tvorby cien potravinového dodávateľského reťazca je v súčasnosti značne netransparentný, a to sa musí zmeniť. Následkom globalizácie v uplynulých rokoch nastali v potravinovom dodávateľskom reťazci výrazné štruktúrne zmeny. Poľnohospodárski prvovýrobcovia sa postupne stali takmer posledným článkom potravinového dodávateľského reťazca s najnižšou rokovacou silou. Obchodné vzťahy sa zdeformovali práve uplatňovaním nekalých obchodných praktík.

VŠIMLI SME SI

Ani také turistické veľmoci ako Rakúsko, Francúzsko či Švajčiarsko nemajú tak dokonale a prehľadne vyznačené turistické trasy ako Slovensko. Spoločne s Českom sme v turistickom značení najlepší na svete. Značky u nás vedú návštevníkov hôr na vyše pätnásťtisíc kilometroch trás.

Sme najlepší na svete

Značkáre denne vyznačujú aj 10 km trás.

Aby sme mali lepšiu predstavu o náročnej značkárskej práci, uveďme, že tých pätnásťtisíc kilometrov je približne vzdialenosť, ktorá delí našu domovinu od Antarktídy. A práca značkára je prakticky nepretržitá, lebo každú vyznačenú trasu treba vždy po troch rokoch obnovovať, čo ročne znamená obnoviť značenie na päťtisíc kilometroch chodníkov, ktoré neraz vedú do dosť náročných terénov i nemalých nadmorských výšok. Tieto i ďalšie reguly, ale aj tvar, farbu, veľkosť či umiestnenie značky určuje u nás už šesť desaťročí. Smernica o jednotnom značení turistických trás. Samotné značkovanie je však omnoho staršie. Prvý turistický chodník na území vtedajšieho Uhorska vyznačovali už v roku 1874 v Štiavnických vrchoch k novej turistickej útulni pri bani Godeon v Hodruši. Postupne pribúdali ďalšie. Dlhú však nebolo značenie na nich jednotné a každý si maloval aj umiestňoval značky po svojom. Zlom, a dá sa povedať že aj náprava, nastal po vzniku Česko-Slovenskej republiky, keď značkovanie turistických trás zaznamenalo skutočný rozkvet. V roku 1938 bolo na území bývalého Česko-Slovenska podľa odhadov až štyridsaťtisíc kilometrov vyznačených chodníkov...

A čo znamenajú jednotlivé farby? Červená označuje najdôležitejšie a najdlhšie trasy, ktoré často prechádzajú celým štátom; modrá významnejšie, stredne dlhé trasy, ktoré neraz prechádzajú dlhšími dolinami či bočnými hrebeňmi; zelenou sa značia miestne trasy väčšinou v jednom okrese; žltá vyznačuje spojky, najkratšie úseky alebo skratky.

Text a foto: Emil SEMANCO

Poľnohospodárstvo dáva ženám na uplatnenie sa nové možnosti Rodová rovnosť z iného uhla pohľadu

Najrôznejšie ľudsko-právne organizácie šermujú slovným spojením rodová rovnosť ako plamenným mečom. Používajú ho ako všemocné zakladadlo pri presadzovaní svojej ani nie vždy filantropickej agendy, ale skôr zisťných zámerov. Na pôde OSN odznel v minulých dňoch príspevok, ktorý sa rodovej rovnosti tiež týka, ale u nás si ho práve v tejto sfére akosi nikto nevšimol.

Ministerka pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Gabriela Matečná vystúpila na pôde Organizácie Spojených národov a jej Inštitúcie pre výživu a poľnohospodárstvo v rámci podujatia Postavme sa spolu s vidieckymi ženami do boja za ukončenie hladu a chudoby, ktoré zorganizovalo Slovensko v rámci svojho predsedníctva v Rade Európskej únie. Cieľom podujatia pod hlavičkou OSN bolo poukázať na potrebu znižovania rodových rozdielov žien a dievčat práve v oblasti poľnohospodárstva a ich príspevku na znižovanie podvýživy a potravinovej bezpečnosti.

„Ak by ženy na svete mali rovnaký prístup k produktívnym zdrojom a vidieckemu zamestnaniu takisto ako muži, zvýšili by sa výnosy fariem o dvadsať až tridsať percent. Počet hladujúcich ľudí na zemi by tak klesol o takmer pätinu. Ženy pritom tvoria štyridsaťtri percent globálnej pracovnej sily v poľnohospodárstve, ale vlastnia menej ako pätinu poľnohospodárskej pôdy. Podpora rodovej rovnosti nie je prínosom len pre ženy, ale pre celú spoločnosť,“ povedala o svojom vystúpení na pôde OSN

ministerka G. Matečná. Podľa nej najmä v rozvojových krajinách sa uka-

ČO INÍ NEPIŠU

zuje, že ak sú ženy naplno zapojené a majú práva, stúpa zdravie rodín a rastú aj ich príjmy a úspory.

Odhaduje sa, že až neuveriteľných takmer šesťdesiat percent chro-

nicky hladujúcej populácie sveta tvoria ženy a deti. Väčšina z nich žije v rozvojových krajinách a poľnohospodárstvo je ich hlavným zdrojom príjmov. Svetová potravinová organizácia FAO je najväčšou špecializovanou organizáciou v systéme OSN a ako jediná odborná organizácia sa orientuje na potravinovú bezpečnosť a výživu. V súčasnosti má stodevätidesiatdem členov. Rieši otázky potravinovej sebestačnosti, odstraňovania hladu a podvýživy vo svete. Jej aktivity v rozvojových krajinách sú zamerané na zvyšovanie produktivity poľnohospodárstva, prístup k zdrojom pitnej vody, zabraňovanie erózie a boj proti zaberaniu lesnej pôdy.

Umožniť v sektore poľnohospodárstva vo väčšej miere práve zamestnanie žien je urgentná úloha aj pre Slovensko. Pri súčasnej úrovni mechanizácie zväčša aj tak najťažšiu prácu na rozdiel od minulosti vykonávajú stroje, a tak sa dá určite nájsť viacero možností uplatnenia sa tých žien, ktoré dnes v takzvaných „hladových“ dolinách u nás len ťažko nachádzajú prácu.

Štefan ZLATOŠ
Ilustračné foto: autor

Nič vraj nie je nemožné!

Eva ZELENAYOVÁ

Výsledky parlamentných volieb v roku 2016 jasne ukázali zmenu nálad obyvateľstva. Stalo sa tak pod vplyvom vonkajších, ako aj vnútorných okolností. Medzi vonkajšie nepochybne patrí masová imigrácia ľudí do Európy a správanie sa elit Európskej únie. K vnútorným možno zaradiť tupú politiku politickej korektnosti elit na domácej scéne, unavujúcu neschopnosť riešiť dlhodobé problémy v spoločnosti a z toho narastajúcu frustráciu ľudí. Skutočnosť, že farizejské KDH zostalo za dverami parlamentu a prenikla doň politicky nekorektná ĽS NS, spôsobila v politických kruhoch isté precitnutie.

Aj keď sa politici urputne usilujú dokázať, že predčasné parlamentné voľby Slovensku nehrozia, indície na ich možné

konanie existujú. Najmä neprehliadnuteľné bilbordov dvoch najsilnejších politických strán nemožno považovať iba za obyčajnú politickú reklamu. Predseda parlamentu Andrej Danko v priamom televíznom prenose priznal, že hovoril s Richardom Sulikom o možnosti predčasných volieb. Podľa Sulíka sa Danko obáva vstupu Andreja Kisku do parlamentných volieb so stranou Progresívne Slovensko. Lenže Kiskovi sa skončí prezidentská funkcia v júni 2019, teda rok pred termínom nasledujúcich parlamentných volieb. Ak by sa mali konať pred vypršaním jeho prezidentského mandátu, nie je pravdepodobné, žeby sa ho vzdal.

V súčasnosti je Progresívne Slovensko občianskym združením, ktorému šéfuje Ivan Šte-

funko. Má ambíciu transformovať sa na politickú stranu a byť reálnou ľavicovou protiváhou Smeru. Práve s Kiskom sa uvažuje ako s lidom tejto strany. On však viaže na seba politikov pravého spektra, takže vzhľa-

KOMENTÁR

dom na túto skutočnosť predstavuje segment, v slovenskom politickom spektre dávno prekonaný. Ani projekt Richarda Rybníčka TOSKA neprináša nádej na obrodu slovenskej politiky. Rybníček nič pozitívne neurobil v Slovenskej televízii, čo sa dá od neho očakávať vo veľkej politike?

Slovenská politická scéna od vzniku samostatného štátu sa postupne skôr zneprehľadňovala, než vyvíjala k jasným

politickým štruktúram. Azda najväčším sklamaním bolo KDH. Spočiatku pre absolútny nezujem o slovenskú otázku, neskôr pre kabinetnú politiku schopnú uspokojovať iba nároky vlastných funkcionárov. Nestalo sa pravicovou alternatívou k ľavici. Bolo schopné spojiť sa aj s ideologickým odporcom, aby z politiky vypudilo štátotvorné HZDS. Deštruktívne správanie sa najmä pravicových strán voči záujmom štátu a jeho občanov spôsobilo nárast subjektov, žiaľ, bez akéhokoľvek filozofického, ideologického a mravného ukotvenia. Šotva sa dá predpokladať, žeby sa našlo v parlamente deväťdesiat poslancov, ktorí by si odhlašovali koniec svojho politického života. Ibaže v politike nič nie je nemožné.

Nemožno pochybovať, že výsledky prieskumov Inštitútu pre verejné otázky vniesli istú nervozitu do vedenia väčšiny parlamentných strán. A nejde len o to, že tretina mladých ľudí inklinuje ku Kotlebovej strane. Skôr ide o to, že z Bruselu neprichádzajú signály na zmenu politiky, ktorá potápa štandardné politické strany.

Premiér Robert Fico na stretnutí Rady Strany európskych socialistov celkom jasne pomenoval problémy. Povedal, že „musíme skončiť s politikou politickej korektnosti“, a kriticky sa vyjadril aj k faktu, že socialisti nehovorili o takých témach, ako sú pokrytectvo a byrokracia v EÚ, zaujímajú ich len homosexuáli a moslimovia. Fico pôsobil sklamané z politiky európskych socialistov, a to ešte netušil, s čím príde nový generálny tajomník OSN, socialista António Guterres. Len čo zložil prísahu, povedal, že jeho prioritou bude presadzovanie rodovej rovnosti. Lenže práve na globálnych pokusoch s ľudskou rasou vzniká napätie vo svete a rodí sa odpor.

Kalkulácia politikov o predčasných voľbách môže mať len jeden dôvod – zachovanie súčasnej politiky či skôr politikov. Čím skôr by sa uskutočnili, tým je menšia pravdepodobnosť, že by na politickú scénu vstúpil subjekt, ktorý by dokázal uspokojiť náklady a potreby obyvateľstva. Ostatné voľby však ukázali, že nič nie je nemožné.

Preteká pohár trpezlivosti

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Pred Vianocami dostala Európa „do daru“ ďalší vražedný útok psychopatického fanatickeho teroristu. Zahynulo dvanásť ľudí, desiatky bolo zranených. Slovenský premiér Robert Fico vzápätí po zverejnení správ o krvavej tragédii a po zasadnutí Národného bezpečnostného analytického centra v súvislosti s útokom v Berlíne a s prijatím zvýšených bezpečnostných opatrení vyhlásil: „Útok na ľudí zhromaždených na vianočných trhoch je útokom proti kultúrnej identite Európy. SR má preto právo prijímať opatrenia. Opatrenia, ktoré sme prijali v dôsledku migračnej krízy, považujem za absolútne správne. Verím, že v krátkom čase sa ukážu ako nevyhnutné. Kým budem premiérom, nikdy nebudem súhlasiť s vytvorením ucele-

nej moslimskej komunity na Slovensku. Útoky, ktoré prebiehajú, sú aj útokmi proti Európskej únii,“ povedal predseda vlády. Podľa jeho ďalších slov dostávala Slovenská republika už pätnásť minút od berlínskeho útoku informácie,

POZNÁMKA

ktoré sa spracúvali. „Naštartovali sme všetky mechanizmy spojené s ohrozením podobného typu. Keď sme zhodnotili, čo sa presne stalo, spresnili sme niektoré opatrenia prijímané v najbližších hodinách a dňoch,“ vysvetlil R. Fico a dodal, že ďalej je to na tajných službách a Policajnom zbore SR.

Po útoku v nemeckej metropole Berlíne aj slovenská tajná služba spoločne s inými slovenskými bezpečnostnými zložkami

spustila štandardné bezpečnostné opatrenia reagujúce na podobné krajné situácie. Policajti majú dať svojou zvýšenou prítomnosťou jasne najavo, že si plnia svoje povinnosti, najmä preventívneho charakteru, ktoré majú upokojovať slovenskú verejnosť. Slovenská informačná služba (SIS) sa prostredníctvom verejných mediálnych prostriedkov nechala počuť, že pokračuje v činnosti, o ktorej slovenskú verejnosť informovala aj prostredníctvom svojej výročnej správy za rok 2015, keď svoju spravodajskú pozornosť zamerala aj na monitorovanie a vyhodnocovanie teroristických rizík pre Európsku úniu, ako aj územie SR. To všetko v kontexte nárastu útokov a hrozieb zo strany islamistických radikálov a jednotlivcov inšpirovaných

ideológiou najmä Islamského štátu či odnoží al-Káidy. Pokračuje spolupráca SIS s partnerskými európskymi službami vzhľadom na pretrvávajúce riziko, že rôzne teroristické zoskupenia vrátane ovládania a radikalizovania tzv. osamelých vlkov naďalej konšpirujú s cieľom zaútočiť na ciele v Európe. Ich aktivity súvisia aj s návratom žoldnierov bojujúcich v radoch IS zo Sýrie a z Iraku do vlasti. Ďalšiu rizikóvu skupinu môžu predstavovať radikalizovaní nelegálni migranti, stálo vo vyhlásení SIS.

Slovenský premiér je presvedčený, že sa už musí zmeniť aj postoj krajín EÚ k migračnej kríze. „Začína pretekať pohár trpezlivosti a verejnosť v Európe bude očakávať podstatne razantnejšie opatrenia. Je to jednoducho šialené,“ povedal R. Fico s tým, že verí, že tieto udalosti, ktoré sa dejú okolo nás, otvoria oči rôznym „sväťuškárom“ na Slovensku, ktorí by boli schopní urobiť čokoľvek, len aby zabránili razantnému prijímaniu opatrení v boji proti terorizmu. „Je to mimoriadne citlivé obdobie pre Európu,“ uzavrel predseda vlády.

SPOZA OPONY

Koniec roka a začiatok nového je vždy plný stretnutí, ktoré stihneme, a aj tých, ktoré nám prekážnu pomedzi naháňacky za tým, čo sme nestihli. V rôznych častiach nášho štátu je to dlhé obdobie kresťanských sviatkov od decembra až po začiatok januára. Teda až po gréckokatolícke a pravoslávne s ich vždy povznášajúcou staroslovanskou liturgiou. Či už znie z kostolíkov v Ladomirovej a jej širom okolí u nás, alebo z Chrámu Krista Spasiteľa v Moskve. Práve tento staroslovanský liturgický jazyk modlitieb a spevov nám ukazuje dlhú kultúrnu tradíciu. Silu tradície zažívame nezabudnuteľne aj v strhujúcej drevenej stavbe v Svätom Kríži, v prenesenom artikulárnom kostole z lipovskej Palúdzky či v ozvene výnimočného dreveného artikulárneho kostola v Hronseku.

To je len zopár miest, kde sme si spolu s priateľmi vypočuli modlitby a spevy, ktoré udržali duchovnú silu nielen tvorcov týchto kostolov, ale aj schopnosť prekonávať ťažkosti komu-

nity či jednotlivca. Tieto stavby nútia človeka pamätať si. Mať pamäť – to je jedna z hlavných síl, ktorú človek čerpá z tejto tradície. Keď spolu s priateľmi zasadneme za stôl, a keďže sme

katolícke náboženstvo tam bolo kedysi, ešte na začiatku minulého storočia aj štátnym náboženstvom. Vnučky mali vo svojej škole vianočný večierok plný vianočných tradícií,

V jednej rodine si tak vnučky a vnuci v jeden deň rozprávali dva rozdielne príbehy, o čom a čo sú Vianoce – či sú to Vianoce a Štedrý večer, alebo je to Zimná rozprávka. Vlni som na

z nemeckých novinárskych kolegov nazval zákaz Vianoc v škole „základným kameňom pri výstavbe islamisticko-konzervatívnej spoločnosti“, pretože v nemeckých školách sa vzdeláva a bude maturitu skladať časť budúcej tureckej elity a terajší autokratický režim nepotrebuje vzdelaných občanov, ktorí sa pridávajú kemalisticko-republikánskeho otvoreného spôsobu života“, na čom vzniklo moderné Turecko.

Inokedy by správa o zákaze vianočného večierka kdesi v Turecku bola lokálnym chýrom, ktorý by si málokto všimol. V situácii, ktorej sme vystavení dnes, nech už politici a médiá hovoria čokoľvek, je to pre nás podnet zamyslieť sa nad tým, načo potrebujeme naše tradície. Preto ich dnes potrebujeme azda väčšími ako kedykoľvek predtým. Aj práve preto, že sme malý štát v Európe, ktorá si nevie dať rady. Na našom malom území predajme schopnosť udržať silu tradície a z nej vyplývajúceho poriadku, v ktorom sa môže orientovať aj dieťa. Je to jednoduchá výzva k potrebe pamätať si.

Prečo dnes potrebujeme tradície

Dušan D. KERNÝ

rovesníci a rovesničky, zasadne s nami aj skúsenosť niekoľkých storočí, veď keď zrátame náš vek, dovedna je to vyše štyristopäťdesiat rokov. A k tomu ešte pamäť na naše rodiny, na predchodcov, rodičov a starých rodičov. A pritom sme z rôznych štátov, národov a vierovyznaní. Zasadneme nielen za prestretý stôl, ale za stôl spomienok a skúseností z posledného roka. Medzi jednu z nich patrí opis toho, ako oslavovali príchod Vianoc vnučky a vnuci. Bolo to v jednom štáte s dlhou a zažitou tradíciou, rímsko-

spevov a postáv. Vnuci v inej škole mali celoškolský večer pod názvom Zimná rozprávka. To preto, aby sa ničím a nikým nedotkli čítania či vierovyznania, alebo kultúry iných žiakov z troch iných náboženstiev. Nehralo nijakú úlohu, že predstaviteľkou jedného bola iba jedna žiačka. V novej kultúre tolerancie a rešpektu aj Zimná rozprávka musí prebehnúť tak, aby nikto so žiakov, samozrejme, rodičov a príbuzných sa necítil dotknutý. A asi ani nerozoznal, že ide o Vianoce a narodenie Ježiša Krista.

túto tému napísal pár riadkov o nejakej škole v skvelej vinárskej oblasti vo Francúzsku, kde žije aj chýrna vincúrka – Slovenka. V miestnej škole museli na žiadosť odstrániť betlehem, pretože to zasahuje do čítania a predstáv detí z inej kultúry či iného náboženstva. Tento rok, podľa médií, vedenie turecko-nemeckej školy v Istanbuli prišlo so zákazom všetkých vianočných zvykov a všetkých vianočných piesní. V situácii, v ktorej teraz všetci v Európe žijeme, je z tejto lokálnej správy symbol, veľmi výrečný symbol. Jeden

SEBAOBRAŇA

Citizen GO je komunita aktívnych občanov, ktorí sa usilujú chrániť život, rodinu a základné ľudské práva po celom svete. Za komunitu napísala Miriam Kuzárová pred Vianocami otvorený list, v ktorom stojí: Vážení pán Ružička, veľvyslanec SR pri OSN v New Yorku, žiadame Vás, aby ste v mene SR hlasovali za návrh, aby činnosť LGBTI kontrolóra bola pozastavená, kým jeho mandát nebude jasne definovaný a kým nebude zrejmé, že jeho činnosť nebude ohrozovať hodnoty manželstva a rodiny zakotvené v Ústave SR!

Kontrolór
LGBTI

Rada pre ľudské práva OSN v júni tohto roku veľmi tesne a po búrlivej diskusii odsúdila rezolúciu o sexuálnej orientácii a gender identite, ktorej cieľom bolo vytvoriť pozíciu nezávislého experta. Jeho úlohou má byť kontrola dodržiavania ľudských práv pre LGBTI ľudí. Takéto práva však nikdy neboli definované a nie sú uznané žiadnou medzinárodnou zmluvou (okrem všeobecného odsúdenia násilia a diskriminácie). V septembri bol do tejto pozície vymenovaný známy aktivista Vitit Muntarhorn. O jeho právomociach a rozsahu práv, ktoré má monitorovať, samotná rezolúcia mlčí. Muntarhorn sa však nechal počuť, že „vo svete sa príliš zdôrazňuje binárny prístup k pohlaviu“ (pohlavie mužské a ženské) a že už od útleho veku by sme mali deti viesť „k rozmanitosti“.

Family Watch International poukazuje na to, že „hlavný zoznam pohlaví“ obsahuje aktuálne viac ako sto rôznych pohlaví a rozhorčené sa pýta, ktoré z tých kontroverzných pohlaví chce Muntarhorn zaradiť do vyučovania pre deti od útleho veku. Viaceré štáty preto žiadali Valné zhromaždenie OSN o vyjasnenie legitimity a právomocí kontrolóra, lenže tento pokus bol v novembri zamietnutý. Čo je najhoršie, práve Slovensko, konkrétne pán František Ružička, veľvyslanec SR pri OSN, vystúpil v pléne v mene celej EÚ proti požiadavke na vyjasnenie legitimity a definície mandátu kontrolóra a pri hlasovaní ju zamietol! Pán Ružička sa absurdne odvolával na to, že takýto postup podkopáva fungovanie Rady OSN pre ľudské práva.

Mnohé krajiny sú znepokojené z vägne definovaného mandátu kontrolóra LGBTI práv práve preto, lebo OSN opakovane vo svojich nezáväzných dokumentoch pod rúškom boja proti diskriminácii a násiliu požaduje od členských štátov zákonnú úpravu, ktoré nemajú oporu v medzinárodných zmluvách. Správa OSN k ľudským právam napríklad požaduje manželstvo pre osoby rovnakého pohlavia, sexuálnu výchovu s vyučovaním o LGBTI, aby štáty v úradných dokumentoch na požiadanie menili pohlavie žiadateľa na to, ktoré preferuje...

Podobné „nezáväzné správy“ sa zneužívajú na vyvíjanie tlaku na krajiny, ktoré takéto požiadavky nemajú zakotvené vo svojom zákonodarstve. Najviac na to dopĺňajú africké krajiny, ktorým podmieňujú poskytnutie humanitárnej pomoci dodržiavaním tzv. ľudských práv, no je to tlak na ustúpenie LGBTI požiadavkám. Nejasný mandát kontrolóra LGBTI vyvoláva obavy, že jeho poslaním bude iba presadzovanie LGBTI požiadaviek nad rámec medzinárodných dohôd.

Treba povedať, že všetci občania majú rovnaké práva, a preto treba odmietat snahu, aby boli násilie a diskriminácia používané ako zámenka na presadzovanie ideológií, ktoré podkopávajú hodnoty manželstva a rodiny.

Robert LANDIS

Predsedníčka OZ Žijeme TAK Dana POLAKOVIČOVÁ o pomoci postihnutým

Ako jedna veľká súdržná rodina

Zhovárал sa Maroš M. BANČEJ – Foto: archív OZ

Nie je to tak dávno, keď sa rodina za mentálne postihnuté dieťa či člena domácnosti s takýmto hendikepom skôr hanbila a viac-menej ho pred verejnosťou schovávala. Situácia sa v posledných desaťročiach výrazne zmenila aj vďaka dobrovoľníckym občianskym združeniam, ktoré sa usilujú o integráciu týchto ľudí do spoločnosti. V našom hlavnom meste vyvíja takéto aktivity Bratislavské dobrovoľnícke centrum, ktoré napomáha aj rozvoj občianskych združení orientovaných na túto činnosť. Jedným z nich je aj OZ Žijeme TAK, ktoré vedie Dana POLAKOVIČOVÁ. Zhovárali sme sa s ňou o tom, aká situácia je dnes a či sa lepší postoj ľudí k zdravotne a mentálne postihnutým spoluobčanom?

• Čo všetko je potrebné a aké okolnosti sa musia zistiť, aby vzniklo občianske združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím?

V prvom rade sa musia zistiť ľudia, ktorí sú ochotní venovať sa ľuďom s mentálnym znevýhodnením v rámci svojho voľného času a, samozrejme, majú skúsenosti ako terapeuti, prípadne majú takéhoto človeka v rodine.

• A ako to bolo vo vašom prípade?

Myslím si že veľmi zaujímavé. Moja dcéra si veľmi obľúbila tri terapeutky, s ktorými sme sa stretávali v cukrárni. Pri jednom takomto stretnutí sme sa rozprávali, aké by bolo super stretávať sa pravidelne cez víkendy a venovať sa aktivitám, ktoré by zmysluplne vyplnili víkendový voľný čas. Nápad nás zaujal, a tak sme sa rozhodli osloviť starostku Karlovej Vsi, ktorá nám vyšla v ústrety a pomohla nám získať priestory pomocou športového klubu, ktorého sme sa stali členmi. No a ostatné je o invencii a ochote obetovať svoj voľný čas. Pridali sa k nám ďalší skvelí dobrovoľníci, ktorí nám pomáhajú pripravovať a obohacovať naše stretnutia.

Z vlastných skúseností môžem povedať, že rodina s mentálne znevýhodneným (MZ) dieťaťom to vôbec nemá v tejto spoločnosti ľahké. Neraz musí čeliť existenčným problémom, keďže pre zvýšené nároky či potreby takéhoto dieťaťa zostáva zvyčajne matka na opatrovateľskom príspevku, ktorý je naozaj minimálny. V prípade, že matka zostane sama s takýmto dieťaťom, čo vôbec nie je zriedkavé, dostáva sa do veľmi ťažkých situácií. Či už existenčných, alebo aj psychických. Je potrebné, aby štát viac a intenzívnejšie podporoval tieto rodiny.

Dana POLAKOVIČOVÁ (dolu vľavo) s členmi OZ Žijeme TAK na Donovaloch.

• Občianske združenie Žijeme TAK má v názve zakodované tri slová: Tanec, Aktivita, Komunita. Mohli by ste to viac rozvíjať?

Tanec – naši členovia majú veľmi pozitívny vzťah k tancu a k hudbe, preto sa ho usilujeme počas našich klubových stretnutí čo najviac rozvíjať. Aktivita – všetkých členov čo najviac zapájame do rôznych športových, spoločenských a kreatívnych činností. Komunita – členovia sú si rovnocenní a spoločne vytvárame priateľskú a rodinnú atmosféru. Ostatne, každý, kto trochu pozná túto oblasť, vie, že mentálne znevýhodnení sú ako večné deti. So všetkým komplikovaným, ale i krásnym, čo z toho vyplýva.

• Ako je na tom z vášho pohľadu súčasná legislatíva vo vzťahu k ľuďom s mentálnym znevýhodnením? Je ešte čo zlepšovať?

Aj keď súčasná legislatíva pokročila, stále je čo zlepšovať. Stále je nedostatok zariadení pre ľudí s postihnutím a v niektorých zariadeniach sú dlhé čakacie lehoty na prijatie týchto ľudí. Je potrebné vytvá-

rať menšie zariadenia rodinného typu, kde budú mať možnosť plnohodnotne fungovať, či už čo sa týka bývania, sebaobsluhy a v neposlednom rade by sa malo skvalitňovať aj ich zaradenie do pracovných aktivít. Za jeden z najväčších problémov považujem nedostatok možností vzdelávania ľudí s MZ. Konkrétne po skončení trojročnej praktickej školy nemajú možnosť pokračovať v ďalšom štúdiu. Bolo by dobré zvážiť možnosť ďalšieho štúdia, ktoré by im pomohlo k príprave na zaradenie sa do praktického života, keďže väčšina z nich je vzdelávateľných.

• Na svojom konte máte množstvo spoločných akcií. Ktoré sa tešia najväčšiemu záujmu a prečo?

Z našich spoločných aktivít sú najžiadanejšie takzvané víkendovky. Cez projekt (Nadácia SPP) sa nám podarilo zúčastniť sa na víkendovke na ranči, kde jazdili na koňoch, športovali, oddychovali a odniesli si množstvo nezabudnuteľných zážitkov. Počas prázdnin sme absolvovali víkend na Dono-

valoch v príjemnom penzióne. V krásnom horskom prostredí sme absolvovali prechádzky aj ukážky s horskými záchranármi, ktorí nám prakticky predvedli, ako zachraňujú zranených v teréne. Opäť to bolo stretnutie plné úžasných emócií a nezabudnuteľných zážitkov. V rámci týždňa dobrovoľníctva sme sa zoznámili s milými ľuďmi z firmy Strabag, s ktorými sme zorganizovali spoločnú opekačku na Partizánskej lúke.

Spoločne oslavujeme aj narodeniny a meniny. Sme ako jedna veľká rodina, vždy sa všetci tešíme na naše spoločné stretnutia, na ktorých sa zabavíme, porozprávame a robíme niečo i pre svoje zdravie, keďže sa aktívne venujeme pohybu. Popri tanci cvičíme jogu, pilates a iné cviky.

• Práve Vianoce a koniec roka prinášajú atmosféru, ktorú považujeme za pravú rodinnú, keď človek túži viac po stretnutí s blízkymi a príbuznými. Pociťujú to tak aj vaši členovia, čo pekné pre nich pripravujete?

Vianočné sviatky majú pre našich členov tiež svoju magickú atmosféru. Intenzívne prežívame už prípravu na ne. Pripravujeme spoločnú Vianočnú párty s výzdobou, vianočným občerstvením a diskotekou. Ako som vravela, naše „mentolky“ – ako im hovorím – sú nádherné v tom detskom prežívateľnom emócií. Skrátka, aj keď sú často vekom dospeli, majú detské srdiečka...

• Čo pripravuje OZ Žijeme TAK v tomto roku?

Mienime pokračovať v našich už existujúcich a osvedčených aktivitách, budeme organizovať spoločné víkendovky na spoznávanie Slovenska a utužovanie našich vzťahov. Chystáme aj spoločné prechádzky krásnou slovenskou prírodou, návštevu rôznych kultúrnych podujatí. Určite si zopakujeme aj naše obľúbené opekačky a športové hry v prírode. Srdečne privítame aj nových členov, ktorí sú u nás vítaní. Nesmierne si vážime všetkých dobrovoľníkov, ktorí sú ochotní venovať nám svoj voľný čas. Vďaka dvojnásobnému príspevkom z daní by sme chceli zorganizovať aj týždňovku v rámci letných prázdnin. V neposlednom rade sa chceme venovať aj zdravej výžive.

O ČOM JE REČ

Slovensko je maličké, ale sláviček ho nepreletí... To bola obľúbená floskula spisovateľa Ladislava Balleka. Túto myšlienku by sme si mohli do neho prepozičovať pre rok 2017. Ballek bol výborný spisovateľ, zvlášť jeho romány Južná pošta, Pomocník a rozsiahle Agáty ostanú natrvalo zapísané v zlatom fonde slovenskej literatúry. Spomenul som ho preto, že sme sa vedno po roku 1968 usilovali etablovať v Bratislave, kde sme sa stretli viacerí Stredoslováci po čistkách, ktoré v čase normalizácie postihli mnohých umelcov a intelektuálov v okresných mestách: z Banskej Bystrice sa okrem Laca presťahoval k Dunaju Vilo Marčok, básnik a vysokoškolský docent z Pedagogickej fakulty, u ktorého som dokonca robil diplomovku – a z Martina prišiel napríklad básnik Jaro Rezník. To jemu som vďaka za to, že som mal v hlavnom meste kde bývať, postúpil mi prenajatý byt neďaleko Kryštáľbaru na Mariánskej ulici, ktorá sa predtým volala Markušova.

Vytvorili sme si v Bratislave taký malý ostrovček, oázu kamarátstva. Vždy sa našla príležitosť, aby sme sa spolu stretli a vedno niečo oslavovali: narodeniny,

vydanie novej knihy alebo napríklad – Silvester. Naše presťahovanie do Bratislavy malo ďalšie svetlé stránky: v Bystrici, v Martine či na Orave ostali kamaráti, po ktorých sa nám cnelo; oni zas využívali každú možnosť, aby nás prišli navštíviť. A, pravda, hotely boli drahé, nuž bývali vždy u nie-

Cingi-lingi-bom 2017

Peter ŠTRELINGER

ktorého z nás. Zavše sa i stalo, že sa ani neohlásili. Napríklad prozaik Jano Johanides, ktorý býval v Šali, ktorí si večer, v tom týždni medzi Vianocami a Silvestrom, zazvonil pri dverách môjho bytu a vraví: „Prišiel som sa s tebou pohovárať o próze!“ Vysvitlo, že Janova manželka Oľga, výborná výtvarníčka, leží v bratislavskom špitáli, a tak Johanides, aby mu nebolo smutno v sviatočných dňoch, objavil sa u mňa.

Debaty to boli búrlivé, trvali dlho do noci, postel som mal iba jednu, či skôr starý gauč, tak som hosťovi postlal na epedách, ktoré ostali z toho gauča. Potreboval som ísť niečo vybaviť do mesta.

Johanides si napustil vodu do veľkej vane a doprial si kúpeľ, v pare spriadal komplikované vety svojho románu Nepriznané vrany, ktorý práve písal. Inšpirovaný novými myšlienkami poskakoval v pare ako pinka celkom nahý, lebo mu do ucha natiekla voda. Nezišlo mu na um, že od prenajatého bytu môže

sa nad mojou milovanou ženou. „Zloduch! Takto sa mi odplácaš za moju pohostinnosť?“ skrikoval som, a kým sme sa natahovali, Nela vyskočila a utekala k dverám s krikom, že som kupliar, že sa môžem hanbiť, aj ten môj hosť, a že ma viac nechce vidieť. A keďže bolo tesne pred Silvestrom, oslávili sme ho s Johanidesom sami bez žien vo dvojici, neustále si vysvetľujúc to nešťastné „cingi-lingi-bom“.

Po Novom roku Johanides odišiel, lebo jeho ženu prepustili z nemocnice, Nela sa tiež vrátila ku mne a o pol roka sa stala mojou ženou. Aj tak bola vždy presvedčená, že ten môj byt som prepozičoval svojim kamarátom ako hodinový hotel. Čo, samozrejme, nebola pravda! Ale táto krátká anekdota, podľa ktorej som neskôr napísal poviedku, svedčí o tom, že sme žili aj v tých krutých časoch normalizácie družne, navzájom si pomáhajúc. S príchodom prvotnopospolného kapitalizmu rozpadli sa kamarátske vzťahy aj medzi umelcami, medzi spisovateľmi panuje nevraživosť, jedni ťahajú vpravo, iní vľavo, každý patrí do iného košičara. A pritom naozaj nemáme dôvod si závidieť. Lebo „každé remeslo má zlaté dno, len slovenský spisovateľ má – hovno“, povedal už pred vyše sto rokmi Vajanský!

Aké zmeny makroekonomických ukazovateľov možno očakávať v roku 2017

Prognózy vývoja zamestnanosti, miezd a dôchodkov

Róbert HÖLCZ – Foto: TASR, zdroj teraz.sk

Nezamestnanosť patrí spolu s HDP, infláciou, obchodnou bilanciou a deficitom verejných financií medzi makroekonomické ukazovatele. V USA dokonca zásadným spôsobom ovplyvňujú menovú politiku centrálnej banky. Vo väčšine ostatných krajín sveta sa podľa vývoja spomínaných ukazovateľov posudzuje aj úspešnosť hospodárskej politiky vládnych kabinetov. Zamestnanosť ovplyvňuje vývoj miezd i budúce starobné dôchodky, a tak skúsme predvídať, aké zmeny v týchto navzájom súvisiacich ekonomických kategóriách prinesie tento rok.

Na Slovensku pracuje v súčasnosti takmer 2,5 milióna občanov, ktorí za svoju prácu dostávajú mzdu. Aj keď miera nezamestnanosti klesla pod 9,5 percenta, pracovnému trhu stále chýba vyše stotisíc kvalifikovaných, ale aj menej kvalifikovaných pracovníkov.

■ NIET KAM SIAHNUŤ

O neochote niektorých občanov pracovať sa vie, a tak chýbajúce pracovné sily hľadáme v zahraničí. Migranti týmto zdrojom nie sú. V oblasti zamestnanosti sa nám nepozdávajú viaceré ustanovenia Zákonníka práce, a tiež sa nám nepozdávajú vysoké daňové a odvodové zaťaženie, čím sa predražuje cena práce. Zamestnávateľi nie sú spokojní s úrovňou absolventov najmä stredných škôl, k duálnemu školstvu pristupujú s opatrnosťou, a tak sa právom očakávajú zmeny. Z tých najnovších sústreďuje na seba pozornosť diskusia okolo získavania dokladu o vzdelaní; v prípade základných škôl je to monitoring, v prípade stredných škôl je to maturita na inej škole, ako na tej, kde sa na budúce povolanie pôvodne pripravovali, čím sa má zvýšiť vzdelanostná úroveň a objektivita jej posudzovania.

Na slovenskom trhu práce je teda vyšší dopyt, ako je ponuka voľných pracovných síl. Dôsledkom toho je rast miezd takmer všade – vrátane zamestnancov štátnej správy, a tiež minimálnej mzdy, ktorá sa oproti roku 2012 zvyšuje v budúcom roku o takmer tridsať percent na už schválených 435 eur. Napriek tomu je väčšina Slovákov so svojou odmenou za prácu nespokojná, mzdu poslankyne Cigánikovej nevynímajúc... Pozrime sa teda, čo je za tým.

■ MIGRÁCIA ZA ZÁROBKOM

Z rôznych porovnávacích tabuliek vieme, že slovenské priemerné mzdy sú nižšie ako v ostatných

Pracovných miest je na Slovensku čoraz viac – firmy zhŕňajú pracovníkov aj v zahraničí.

štátoch V4 a, samozrejme, takisto v EÚ, a tak hľadáme odpoveď prečo? Skôr než sa pokúsime nájsť dôvody, treba povedať, že slovenské mzdy sa zvyšovali v EÚ najviac, ale aj tak sú v porovnaní trebárs s Rakúskom viac ako trojnásobne nižšie. Nehľadíme pritom na vyššie životné náklady Rakúšanov o viac ako šesťdesiat percent. Iná vec je výpočet čistej mzdy, ktorá zaujíma každého viac ako hrubá mzda, pritom z hľadiska vymeriavaného základu pre platenie všetkých druhov poistenia je hrubá mzda dôležitejšia.

Mzdy sa vo všeobecnosti odvíjajú od výšky pridanej hodnoty v podniku, z ktorej zamestnávateľ uhrádza náklady, ktoré sú v závislosti od predmetu podnikania rôzne. Osobitnou nákladovou položkou sú odpisy ako odraz kapitálovej náročnosti, ktorej výška ovplyvňuje zisk, a napokon aj mzdy v podniku vrátane výšky minimálnej mzdy. Samozrejme, na výšku mzdy má vplyv prítomnosť zahraničného kapitálu, ale aj miera odborovej organizovanosti zamestnancov. V ostatnom období však dochádza k výraznejšiemu zvyšovaniu miezd práve z dôvodu chýbajúcich zamestnancov – v priemere je to takmer tri percentá, čo je výrazne viac ako terajšia miera inflácie. S jej nárastom však súvisí

nielen rast životnej úrovne domácností, ale i rast domácej spotreby na HDP, taktiež príjmov do Sociálnej poisťovne a zdravotných poisťovní, a tak dochádza aj k úspore verejných financií a ich využitie na ostatné sociálne programy.

V tejto súvislosti treba povedať, že na zvyšovanie zamestnanosti si polepší aj zahraničný kapitál, ktorý nielenže dostáva peniaze za každé vytvorené nové pracovné miesto, ale aj zisky z podnikania veľkých zahraničných korporácií sa presúvajú do ich materských firiem so sídlom v zahraničí. Predpokladáme, že vláda si uvedomuje, že v prípade ich odchodu ostanú po nich len dlhy, a preto má čoraz väčší význam podporovať menšie slovenské firmy a domáчих živnostníkov.

■ MIGRÁCIA ZA PRÁCOU

Iným problémom však je voľný pohyb pracovných síl v EÚ, ktorý využilo viac ako dvestoosemdesiat tisíc slovenských občanov. Z nich najviac pracuje v susednom Česku a Rakúsku. Dôvodom odchodu sú vyššia priemerná mzda, nižšie ceny, geografická blízkosť či neexistujúca jazyková bariéra. Najviac Slovákov pracuje v stavebníctve, zdravotníctve, ale tiež v službách a zo svojich miezd posielajú na Slovensko okolo

dve miliardy eur, čím sa napokon podporuje aj naša ekonomika.

Zamestnanosť a s tým spojené vyššie mzdy majú vplyv aj na výšku vyplácaných starobných dôchodkov z prvého piliera. Nebudeme vás unúvať vysvetľovaním výpočtu osobného dôchodkového bodu, viac sa sústreďme na to, čo penzistov čaká v budúcom roku. V podstate pri dôchodkoch platí premisa, kto zarába viac a má viac odpracovaných rokov, má aj vyššiu penziu.

■ BODY DO PENZIE

Vo výpočte starobných dôchodkov dochádza od budúceho roka k určitým zmenám, ktoré sa budú dotýkať výpočtu osobného mzdového bodu. Doteraz z dôvodu solidarity lepšie zarábajúci sa viac podieľali na dôchodkoch menej zarábajúcich. Keďže od nového roka sa zvyšuje vymeriavací základ pre sociálne odvody z doterajších päť priemerných plátov na sedem, budú lepšie zarábajúci aj o niečo menej prispievať na dôchodky tým menej zarábajúcim.

Iným problémom je vyplácanie starobných dôchodkov z druhého piliera, v ktorom je takmer 1,5 milióna sporiteľov s uloženými vyše 6,8 miliardy eura. Vlni sa začali vyplácať z tohto piliera prvé penzie systémom kúpenia doživotného dôchodku alebo programovým výberom s konštatovaním, že vstup do tohto piliera sa oplatí len tým, ktorí dokážu za desať rokov v ňom ušetriť okolo dvadsaťtisíc eur. Predpokladom je však zarabať okolo 2,5-násobku priemernej mzdy, v opačnom prípade je poberanie penzií z tohto piliera o niekoľko desiatok eur mesačne menšie.

Pokiaľ ide o poberanie penzií z tretieho piliera, je potrebná zmena vo vyšších daňových úľavách pre zamestnancov a zamestnávateľov, ináč nebude v tomto pilieri viac ako súčasných okolo sedemstôpätidesiat tisíc slovenských občanov. Z nich najviac pracuje v susednom Česku a Rakúsku. Dôvodom odchodu sú vyššia priemerná mzda, nižšie ceny, geografická blízkosť či neexistujúca jazyková bariéra. Najviac Slovákov pracuje v stavebníctve, zdravotníctve, ale tiež v službách a zo svojich miezd posielajú na Slovensko okolo

šetriť čoraz viac. Podľa štatistických údajov mali v bankách uložených vyše tridsať miliárd eur, čo je za posledných päť rokov viac o takmer tridsať percent. Ťažko určiť, či sú za tým vyššie platy, alebo potreba vytvárať si peňažnú rezervu na horšie časy.

■ PLNÉ ÚČTY

Nízke úrokové sadzby však majú aj jednu „výhodu“ – domácnosti sa viac venujú analýze ponúkaných bankových produktov, čím zvyšujú nielen svoju peňažnú inteligenciu, ale navyše získavajú prehľad o doteraz nepoznaných bankových produktoch.

Ak by sme chceli hovoriť o záporných úrokoch na vklady, určite sa nebudú týkať domácností, ale skôr peňazí podnikov, čím ich budú nútiť peniaze investovať. Rovnakú politiku uskutočňuje aj ECB voči komerčným bankám, keď ich núti peniaze na bankovom trhu skôr ľahco požičiavať, ako by banky mali voľne peniaze na účty v ECB ukladať. Pri nízkych úrokoch, s akými sa dnes stretávame, môžeme len v prípade zápornej inflácie hovoriť o udržaní kúpnej sily peňazí. V opačnom prípade skôr o našej „schopnosti“ peniaze neminiť a použiť ich niekedy v budúcnosti trebárs na kúpu bytu bez hypotéky.

■ SPORIVÝ NÁROD

Na prekvapenie mnohých Slováci aj pri degradujúcich úrokoch

NA OKRAJ

Keď sa na Slovensku analyzujú makroekonomické ukazovatele, zvyčajne nás najviac zaujíma ich vývoj v porovnaní s našim bývalým štátnym súpútnikom Českom. Okrem miery nezamestnanosti sa nám darí v ostatných lepšie, dokonca v priemerných platoch, priemernej výške dôchodku a minimálnej mzde ich dobiehame rýchlejšie. Preto môže byť pre nás prekvapením, že pred Vianocami si českí politici schválili zvýšenie plátov o osem percent, sudcovia a štátni zástupcovia, čo sú slovenskí prokurátori, dostali viac o takmer štyri percentá.

Od buka do buka

A tak si vrátane náhrady na dopravu, stravu a prezentáciu môžu ich kolegovia v Česku pripeliť o takmer sedem tisíc českých korún k doterajším šesťdesiatim piatim tisícom českých korún mesačne. Ak sa teda na Slovensku dari plniť makroekonomické ukazovatele lepšie ako susedom, pravom by sme očakávali, že ústavní činitelia si nebudú platy zmrazovať, ale zvyšovať. Opak je pravda. Už viac rokov si platy nezvyšujú, čo môže byť pre občanov signál, že svoju prácu alebo nerobia dobre, alebo majú iné, trebárs aj nepríznivé príjmy, čo veru ich voličov môže znepokojiť. Tak či tak vysielajú signál, že niečo nie je v poriadku, čo napokon platí aj v prípade plátov sudcov. Tie sa im budú v tomto roku zvyšovať. Pritom všetci vieme, ako je v prieskumoch medzi občanmi a podnikateľmi negatívne posudzovaná dôveryhodnosť sudcovskej inštitúcie.

Na odmeňovanie politikov máme presné a správne pravidlá. Sú previazané na vývoj ekonomiky, ktorá je podľa štatistiky v EÚ a v eurozóne nadštandardná, a preto z ich strany nie je dôvod na tieto populistické gestá.

Medzinárodné testovanie žiakov vo veku pätnásť rokov, ktoré sa každé tri roky uskutočňuje v šesťdesiatich krajinách sveta, potvrdilo, že v rámci krajín V4 je spomínaná kategória žiakov v čítaní, matematike a v prírodných vedách najhoršia, dokonca sme pod priemerom krajín OECD. Za tento stav v našom školstve niekto zodpovedá. Preto väčšinu občanov určite prekvapuje, že učiteľia štrajkujú za vyššie platy, ktoré sa im zvyšovali v tomto roku, a majú prísľúbené, že od 1. septembra 2017 sa budú zvyšovať opäť. A tak namiesto zásadných zmien v našom školstvom systéme neriešime najprv požadované zmeny a potom mzdové ohodnotenie pedagógov, ale postupujeme presne opačne, a tak to aj dopadne.

Okrem zásadných zmien vo vzdelávacom systéme dôjde určite aj k redukcii počtu škôl, učiteľov, na ktorých sa budú klesať výrazne vyššie odborné pedagogické nároky, čo platí aj pre riaditeľov škôl, kde už natoľko nepotrebujeme pedagogickú kvalifikáciu, ale manažérsku schopnosť, čo doteraz neplatilo. Po zmenách treba nastaviť inú úroveň miezd učiteľov tak, aby naše budúce náklady spojené so štruktúrnymi zmenami boli čo najnižšie, a nie najprv zvýšené mzdy sľúbiť a potom platiť vysoké odstupné, čo je náš prípad.

Róbert HÖLCZ

Niektoré banky v zahraničí za vloženie peňazí už aj zaplatia

Sporíme viac aj pri nízkych úrokoch

Róbert HÖLCZ

Centrálne banky sa všade vo svete pokladajú za záchrancov podriadeného bankového sektora. Čo však „stvára“ Európska centrálna banka, ktorá organizovaným spôsobom nalieva obrovské peniaze na účty podriadených bánk a zároveň vykupuje štátne dlhopisy najviac zadlžených členských krajín eurozóny, s tým sme sa v doterajšej histórii fungovania papierových peňazí ešte nestretli.

Kohútiky na potrubíach s lacnými peniazmi sú naplno otvorené už pomaly dvadsať mesiacov a podľa všetkého ich nepriškrtia ani v marci budúceho roku. Dovtedy sa predpokladá predĺženie súčasnej situácie o pol roka.

■ DOTUJÚ INFLÁCIU

Doterajšie výsledky uvoľnenej menovej politiky ECB, ktorú označujeme ako kvantitatívne uvoľňovanie, nespĺnilo inflačný cieľ, keďže inflácia je stále pod 0,5 percenta. Navyše nízke úroky začínajú komplikovať ozdravovanie bánk, a podľa všetkého dochádza aj k prehrievaniu niektorých domácich ekonomík. A tak sú relatívne spokojní len tam, kde sú zadlžené národné ekonomiky a domácnosti. Nespokojní sú však vkladatelia dočasne voľných peňazí, ktorých úroky sú na bežných účtoch takmer na nule, ba niektorá banka v zahraničí si „dovolila“ za ulo-

ženie takýchto peňazí aj zaplatiť! Podľa vyjadrenia šéfa ECB vraj banková rada čaká na december tohto roka, keď budú presnejšie makroekonomické údaje, a tiež sa čaká na postup americkej centrálnej banky. Čo však prekvapuje, je vyhlásenie šéfa ECB, bez ďalšieho bližšieho vysvetlenia, že terajšie úrokové sadzby zostanú „dlhšie nízke“, aj ako sa skončí obdobie kvantitatívneho uvoľňovania.

■ MŔTVE VKLADY

ECB poskytuje bankám obrovské peniaze za nulový refinančný úrok, a preto banky nevidia nijaký dôvod, prečo by občanovi mali ponúknuť viac. Navyše v prípade, že by si peniaze ukládali do eurobanky, zaplatia sankčný úrok vo výške 0,4 percenta. Ešteže inflácia občas klesne pod nulu, a tak aj pri nulových úrokoch na bežnom účte si môžeme za úspory nakúpiť viac.

Navyše banky tlačia svojich klientov do využívania bezhotovostného styku a na internetové platenie všetkého, v opačnom prípade si strhávajú poplatok aj za to, že si občan ukladá vlastné peniaze na svoj bežný účet. Solventnejší, ale aj takí, čo si odkladajú na „staré kolená“, si hodnotu doteraz usparených peňazí v najbližšom období nijako nezvýšia.

S vyššími úrokmi pre občanov sa tak môžeme stretnúť len v prípade sporiacich účtov a tiež v menších komerčných bankách, ktorých vlastníkom sú známe finančné skupiny s predmetom podnikania aj v iných oblastiach národného hospodárstva, ktoré tak vedia vložené peniaze občanov pri dodržiavaní zákona na ochranu vkladov bezpečne investovať.

■ SPORIVÝ NÁROD

Na prekvapenie mnohých Slo-

Predseda Matice slovenskej Marián TKÁČ na prahu roka o matičnej perspektíve

Do budúcnosti hľadáme smelo a vzpriamene

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

Verejnosť, ale i orgány štátu, samosprávy, cirkvi či akademická obec dnes vnímajú Maticu slovenskú inak, oveľa pozitívnejšie ako v roku 2010, keď nastupovalo terajšie vedenie inštitúcie. Dosvedčuje to masívna účasť na jej 150. výročí za účasti predsedu vlády a dvoch exprezidentov – R. Schustera a V. Klauša, do radov Matice pribúdajú noví zakladajúci členovia z radov politikov (je ním súčasný premiér i predseda parlamentu), podnikateľov, lekárov, učiteľov, ale aj noví mladí členovia. Toto všetko dáva nádej hľadiť do budúcnosti s optimizmom. Určite však platí aj to, čo predseda Matice slovenskej Marián TKÁČ zdôrazňuje pri mnohých stretnutiach s matičiarimi, že každá nová generácia si musí Maticu uchrániť, urobiť z nej „svoju Maticu“, lebo jej ohrození je dnes dokonca ešte viac, ako ich bolo včera. O perspektívach i rizikách ustanovizne sme s ním hovorili na prahu nového roka 2017.

• Vo funkcii predsedu Matice slovenskej ste šesť rokov. V tomto roku sa uskutoční matičné valné zhromaždenie. Aká je z vášho pohľadu matičná perspektíva?

Čoraz väčší som presvedčený, že pred šiestimi rokmi bola Matica slovenská pripravovaná na umelý spánok a postupné odumretie. Vychádzam z toho, že na rok 2011 štát neplánoval pre Maticu už nijakú dotáciu a Neografia, tvorca vlastných matičných príjmov, bola na kolenách. Matičné členské ústredie ani len presne nevedelo, koľko má Matica členov! Matica pustla, viac sa venovala zarábaniu peňazí. Uplynulých šesť rokov znamenalo teda pre Maticu čas prelomu a jej prinavracania na pozície, ktoré jej v tomto národe patrili a patria.

• Čo ju má viesť k budúcnosti?

Základnou otázkou je aj dnes kollarovská: čo z nás Slovákov („originálnych“ Slávov) bude o sto rokov? Na jednej strane sme národ, ktorému vizionári prorokujú dôležitú úlohu pri záchrane sveta a Európy pred ich osudovým odklonom od tradícií k libertarianizmu, ale na druhej strane náš počet nerastie, nemáme súcu populačnú politiku. A navyše tým, ktorí sa narodila, neposkytujeme kvalitné vzdelanie a ani perspektívu dobre platené práce doma. S týmito otázkami sa spája i matičná perspektíva, lebo Matici slovenskej prislúcha aj projektovať budúcnosť a byť pripravenou – keby politické štruktúry zlyhali – ponúkať vízie (niektorí tomu hovoria think-tank). Je to fakt, Matica bola, je a mala by byť aj naďalej osvedčenou ochrankou národa.

• Takže národná ochrankyňa. Ale aj Matica sama sa musela ochrániť...

Fakt, že Matica prežila a prežíva napriek útokom zo všetkých strán, je zrejme našim najväčším úspechom. Pritom útoky zvnútra, nepodaná či dokonca odmietnutá ruka k pokoji a k bratskej láske bola najväčším, svätoplukovské preklatie nás najväčšími oslabuje. Opozícia by sa „kráčajúci redaktor“ vo verejnoprávnej televízii položiť otázku predsedovi Matice: „Kedy Matica zanikne?“, ak by sme boli jednotní? My však prihrávame na smeč tým, ktorí Maticu nepotrebnú, nenávidia ju, bojujú proti nej a chcú ju zničiť. Nech si každý odpovie sám, kto sú tí prediktori, obchodníci s teplou vodou, ktorým smrdí všetko národné a kresťanské.

Plusom sú mladí matičiari, ich prevaha v zodpovedných matičných funkciách v centre i v regiónoch a ich profesionalita osobitne v hospodárskej oblasti, kde sme aj vďaka nim dosiahli stabilitu. Je to i uchovávanie plamienka alternatívnej vedy oproti bratislavskému akademickému centru. Pýchou sú stovky, ba tisícky matičných akcií počas celého roka vďaka našim dobrovoľníkom.

Matica v spolupráci so svojimi podporovateľmi investovala do uchovávaní národnej pamäti prostredníctvom pamätníkov národným a matičným dejateľom. V Parku sv. Cyrila a Metoda pred matičnou budovou v Martine je deväť búst národovcov, rimavskosobotskí matičiari posta-

Marián TKÁČ završuje šiesty rok pôsobenia na čele Matice slovenskej.

vili pochvaly hodnú bustoalej národovcom z Gemera. Sme hrdí, že sa Matica podieľala na postavení súsošia sv. Cyrila a Metoda v Blatnohradě v Maďarsku, že odhalila busty a pamätné tabule po celom Slovensku – v Košiciach, Ružomberku, vo Zvolene, Vranove na Topľou, v Terchovej, Černej, Čičave, Lopeji, Telgárte a inde..., ale potešiteľne rastie aj bustoradie v Rimavskej Sobote a Park sv. Cyrila a Metoda s bustami deviatich národovcov v Martine, to je Matica.

Už druhý rok ponúkame cez webovú TV MATICU desiatky krátkych videoreportáží o matičných akciách, ale aj desiatky videodokumentov o zabúdaných a utajovaných Slovákoch. Slovenské národné noviny sa priblížili k mienkotvornosti a na našom trhu niet alternatívneho národného týždenníka. Pýšime sa peknými knihami a Slovenskými pohľadmi. V roku 2016 stojí za pozornosť aj prelomová akcia – Národné matičné dni v Komárne, počas ktorých Matica doslova ovládla toto naše najjužnejšie mesto. A za významný dátum považujem aj 9. december 2016, deň prvostupňového rozsudku v súvislosti kauzou Matičný fond... O tom však osobitne.

• A čo minusy?

Sníval som v roku 2010 nereálny sen o stotisícovej Matici pod vplyvom zlej matičnej štatistiky. Ale aj to, že náš „nominálny“ stav viac-menej neklesá, je úspech, veď namiesto tých nemalo matičiarov, ktorí odchádzajú na večnosť, prichádzajú noví. Viac nás nie je aj preto, že do nás kopú médiá „hlavného prúdu“, riadené „podpindonoscami“. Potvrdila sa vyhrážka vplyvného muža, ktorý mal záujem zmocniť sa matičného podniku pred šiestimi rokmi: „Ak Neografiu nepredáš, nedostaneš sa do nijakého média!“ Sme viac-menej mimo záujmu oficiálnych médií. No a sú tu ešte niekoľko pomýlení kolegovia, ktorí sa cítia dotknutí a šíria všelijaké „obrodene“ teórie. Pomáhajú takíto matičiari Matici? A vôbec: prečo a načo sú v nej?

Slovenské národné noviny prekonali náklad päťtisíc výtlačkov, čo v dnešnej elektronickej dobe nie je málo. No nepokročili sme v plnení našej zákonnej povinnosti pri vydávaní učebníc v spoločensko-vedných predmetoch. Neuzavreli sme osudy národného pokladu, pretože stále sme ešte neotvorili záhadnú skriňu v matičných priestoroch,

a tak nevieme, čo v nej je. Zatiaľ sme nedotiahli proces digitalizácie, naše financie nám nestačia na posilnenie vedeckého matičného piliera, viac peňazí by si zaslúžili Slováci na jazykovo zmiešanom území.

Legislatíva od roku 2000 pripravila Maticu nielen o národnú knižnicu, ale aj o prvú matičnú budovu, ktorá chátra, o vzácne matičné archívne zbierky od významných osobností našej literatúry, ale aj o prvoplánovú starostlivosť o zahraničných Slovákov.

• Bude rok 2017 rokom nových vízií?

Národ slovenský – to je najmä naša reč, ktorá upadá, nahradzuje ju skomolená angličtina. Život slovenský – to sú naše hodnoty, prevlenené stáročiami, dobrota opierajúca sa o kresťanstvo a ľudové tradície, ktoré majú mocné korene v pôde, v zemi, v našich horách a lesoch a v našich prameňoch vody, v riekach, jazerách a zázračných studniach. Národ a život slovenský dovedna – to je slovenskosť, ktorej je Matica slovenská zástavníkom. Národ – a to bez ohľadu na to, ako sa volá štát, v ktorom žije – prežije len vtedy, ak žije podľa svojich tradícií. A niekto ako Matica tu musí byť, aby v národe idey a ideály udržoval. A teraz vyslovím takmer hriješnu myšlienku: náš národ prežil aj bez vlastných peňazí len vďaka svojej kultúre a svojim tradíciám. Ale ak už štát, ktorý sa volá „slovenský“, máme, nech sa stará o peniaze, nech uplatňuje takú hospodársku politiku, aby Slováci nachádzali príležitosti na dobre zaplatenú prácu doma, nech neumožňuje prehľbovať brázdou medzi bohatými, majetnými, chudobnými a biednymi Slovákami a nech robí aj takú populačnú politiku, ktorá nebude národu brániť privádzať na svet nových potomkov – to je náš imperatív. Nech náš štát koná na prospech národa, a nie zahraničných hrabivcov a ich pomáhačov. Pred Maticou – ako neštátnou, teda verejnoprávnou ustanovizňou, je výzva dôstojne a efektívne uchovávať tradície vo formách primeraných tretiemu tisícročiu.

• Povedali ste to priveľmi „guľato“. Čím konkrétne sa má zaoberať Matica?

Všetkým tým, čo súvisí s vlastenectvom, poznaním a hrdosťou nad našou slovenskosťou, kam

patrí kultúra, náš jazyk, literatúra a umenie, knihy vrátane učebníc, a to iné, ako požaduje liberálny svet, tradičné divadlo, spievanie mladých, záchrana a ochrana hmotného i nehmotného dedičstva, kam patrí aj naša starostlivosť o tradičné ľudové kroje.

Súčasťou kultúry je aj pripomínanie si významných udalostí a osobností národa, a aj tu sú naše možné podnety a prínosy neohraňované. Od úpravy osnov výučby dejepisu cez obsah verejnoprávného pôsobenia médií vrátane jazykovej kultúry, šírenia bohatstva našich povestí a rozprávok po budovanie pamätníkov, zaradenie do nášho kalendára mien, ktoré v ňom nie sú, ale aj pamätných na našu nezávislosť a štátnosť.

• V nie takej dávnej minulosti Matica rozdávala tzv. matičné nobelovky, víťaz futbalového superpohára dostával Matičný Pribinov pohár...

Tie časy odvíjali aj finančné kauzy, stratený národný poklad. Vážnosť prestížnych matičných ocenení by sme mali obnoviť – od literatúry (trebárs Cenou Milana Ferka), umenia, vedy až po šport – za diela a činy národného a vlasteneckého charakteru. Radosť Mateja Tótha, zlatého olympionika aj z „matičného zlata“, ktoré som mu odovzdal, dala sa krájať. Matica má aj naďalej meno a jej ocenenia sa cenia.

• Ako vidíte rolu Matice slovenskej v našom vzdelávacom systéme, v našom školstve i mimo neho?

Sme povinní nebyť národom otrokov, veď „voľ nebyť, ako byť otrokom!“ odkazuje Samo Chalupka – no bez podpory vzdelávania v národnom duchu v školách na všetkých stupňoch, usporadúvania podujatí pre študentov a žiakov, a to aj s využitím miestnych matičných štruktúr, naša hrdosť a vlastenectvo neporastie. Tradičné sú najaktívnejšími medzi matičiarimi naši učitelia. A tak pokračujeme v tom, čo sme začali a nepokračovali v tom: spolupracujeme s pedagogickými a teologickými fakultami, usporadúvame besedy na stredných i základných školách, nájde si cesty do matičných škôl. Našou prioritou nech sú napríklad aj kurzy slovenských dejín prostredníctvom matičných pracovísk i internetu a aj rôzne iné aktivity a podujatia, možno aj dlhodobý cyklus súťaží Maturita matičiara prostredníctvom SNN. Bolo by asi veľmi prínosné, keby sme popri serióznom vedeckom Historickom zborníku dokázali vydávať aj populárny časopis o slovenských dejinách.

• Aký má vzťah Matica k slovenskému svetu, ale aj k Slovákom žijúcim v zahraničí?

Našou pýchou je a naďalej nech bude organizovanie „erbových“ matičných podujatí po celom štáte s osobitným zameraním na slovenský juh, oživenie matičného divadla, ale aj podpora netradičných foriem aktivít – povedzme aj Odboru slovenskej vzájomnosti, ktorý chce šíriť pod matičnou zástavou na plávajúcich galériách slovenské výtvarné umenie a princípy vzájomnosti po vodách strednej Európy. Ako tra-

dične proslovanská ustanovizeň rozširujeme sieť partnerov v zahraničí a praktickými krokmi pokračujeme v podpore slovenskej vzájomnosti.

Isteže, len tak, ako vládzeme, budeme sa aj naďalej starať o Slovákov žijúcich v zahraničí, aby sme ich udržali vo zväzku nášho národa. Matičná starostlivosť o Slovákov na našom juhu je často jediným ohníkom, ktoré náš juh spája so severom. Pozorne sledujeme stav a vývoj, aby náš hlas z konferencií o živote na zmiešanom území orgány štátu i samosprávy, ale aj cirkvi bolo počuť: aby sa menšinové výhody pre všetkých dotýkali aj Slovákov, ktorí v postavení menšiny žijú na zmiešanom území, a to osobitne v kultúre, v školstve a v cirkvách. Tomu by veľmi poslúžila výučba dejepisu po slovensky na všetkých školách na celom slovenskom území.

• Je to dobrá a či zlá správa: súdny proces s dlhoročným matičným predsedom? Aký má byť náš pohľad na vášho predchodcu a aké poučenie pre Maticu a verejnosť?

Môj predchodca vykonal na čele Matice a v spolupráci s takými osobnosťami, ako je Imrich Kružliak, Eva Kristinová alebo Roman Kaliský, záslužné činy v zápase za slovenský štát i štátny jazyk. Na druhej strane však – zrejme vinou poradcov, akých mal – pustil sa do riskantného podnikania, v rámci ktorého prišli o vlastné prostriedky nielen tisícky matičiarov, ale i Matica ako taká. Pustil som sa do čistenia Matice – a nebol to veru jednoduchý proces. Vystríhali ma pred ním mnohí aj význační funkcionári a nenávideli ma preň tí, ktorých sa to týkalo, lebo isteže bývalý predseda v tom nebol sám. Bola to však podmienka na prežitie Matice a v konečnom dôsledku sme takto preukázali matičnú schopnosť vyrovnáť sa s ťažkými problémami, ktoré nebolo možné obchádzať. Bodaj by sme v tom boli vzorom pre štátne orgány či samosprávu. Z rozhovorov aj s bývalými matičiarimi, ktorí Maticu opustili práve pre riskantný a v konečnom dôsledku nematičný príklon „ku hmote“, cítim, že sme konali správne, že Matica sa rázne vrátila k svojej demokratickej podstate.

• Pri vzniku Matice sme boli svedkami aj z dnešného pohľadu fascinujúcej symbiózy dvoch predstaviteľov dvoch najpočetnejších cirkvi na Slovensku – dari sa Matici dnes udržiavať primeranú historickú v rešpektovaní tohto historického odkazu?

Za všetkým boli, sú a budú ľudia. Počas šiestich rokov nezostarli, ale omladi naši profesionálni pracovníci, a keď sa obrúsia ich hrany, budú skutočnými nositeľmi budúcnosti Matice. Budúcnosť Matice nemôže byť v nejednotnosti, ale naopak v jednote, ktorá poznamenala jej historické začiatky. Matici by prospel zmenšený, a tým aj akčnejší a jednotnejší matičný výbor. Osožila by aj menej zložitá a viacej konajúca a informujúca štruktúra v regiónoch, opierajúca sa predovšetkým o profesionálne matičné pracoviská. Sme radi, že Neografia sa dnes vzmáha, iba tlačenie kníh a časopisov je však pre budúcnosť pomerne úzky a zraniteľný odbor podnikania.

• Koncom roka bude matičné valné zhromaždenie a voľby matičného vedenia. Čo očakávate?

Verím v udržanie a pokračovanie pozitívnych trendov, ktoré sme v poslednom období s mojimi najbližšími spolupracovníkmi v Matici rozvinuli. Verím, že zachováme čnosť aj pri prípadnom predvolebnom boji, a tým dovolíme, aby o matičnej budúcnosti rozhodovala skutočná a vzácna matičná demokracia, a nie zákulisie. Budme aj v tom vzorom pre našu spoločnosť.

Posledné šance regiónov na získanie výraznej pomoci z eurofondov Najskôr dobrý zámer až potom projekty

Ján ČERNÝ – Ilustračné foto: Emil SEMANCO

Ťažko zabudnúť na povzdych jedného starostu, ktorý sa pred niekoľkými rokmi pošťožoval aj našim novinám: „Naša obec nemá na to, aby predkladala projekty, za prípravu ktorých zaplatíme takmer polovicu obecného rozpočtu, a tie potom nebudú schválené.“ Situácia sa však nedávno výrazne zmenila práve na prospech takýchto obcí.

Momentálne je naporúdzi šesť eurofondových výziev. Regióny dostali možnosť získať finančné prostriedky vo výške 416 miliónov eur. Nový dvojkolový systém hodnotenia šetrí regiónom peniaze aj čas. V prvej fáze žiadatelia predkladajú len zábery. Nemusia robiť nákladné projektové dokumentácie ani zložitú verejnú obstarávanie. Po prvý raz v histórii sú krajské mestá zahrnuté do implementácie a participujú na výbere a hodnotení projektov v súlade s definovanou stratégiou. Vstúpili sme tiež do posledného obdobia, keď môže Slovensko v takomto množstve čerpať eurofondy, a vôbec nie je jedno, ako rýchlo sa nám to podarí a ako kvalitne použijeme tieto financie.

■ KONKRÉTNE CIELE

Podľa informácií z vládneho kabinetu rozbieha sa prvá dvojkolová výzva, ktorá posluží na podporu zvýšenia kapacít infraštruktúry materských škôl. Je v nej alokovaných takmer osemdesiat miliónov eur a je už vyhlásená. Pripravené bolo (ešte pred vianočnými sviatkami) aj schválenie ďalších výziev, ktoré tiež budú dvojkolové. Mali sa týkať budovania a zlepšenia technického vybavenia jazykových učebníc, knižnic a učební (tridsaťpäť miliónov eur) a tiež zvýšenia počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní (sto miliónov eur). Ministerstvo pôdohospodárstva má zas pripravené dvojkolové výzvy pre základné školy, stredné školy a na nemotorovú dopravu, najmä na nové cyklotrasy.

■ SAMOSPRÁVA ZA

Do pomerne živej, ale plodnej a efektívnej diskusie o novej podobe výziev sa v oveľa väčšej miere zapojili regióny. Výsledkom realizovania dvojkolového systému je lepšie nastavenie paramet-

rov. Ozvalo sa aj Združenie miest a obcí (ZMOS), ktoré „víta zrýchlenie procesov implementácie Integrovaného operačného programu“. Kým v lete v roku 2016 sa čerpanie

eur. K trom doteraz vyhláseným výzvam ministerstva pribudli tri. Ide o budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učebníc, školských knižnic, odborných

Množstvo prostriedkov je pripravených na rozvoj nemotorovej dopravy.

prostriedkov v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu (IROP) javilo ako ohrozené, teraz je už „spustených“ šesť výziev na čerpanie finančných prostriedkov pre regióny. ZMOS ocenil „obrovský kus práce, ktorý odvieadlo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, a tiež že akceptovalo aj viaceré zásadné pripomienky samosprávy“. Zavedenie dvojkolovosti do výzvy vníma ZMOS ako snahu šetriť čas aj finančné prostriedky konečných žiadateľov.

■ NAJVYŠŠÍ ČAS

„Slovensko donedávna čerpalo eurofondy z IROP na úrovni len necelého jedného percenta. Do spustenia tohto programu sme preto vložili maximum síl a podarilo sa nám dobehnúť meškanie,“ vyhlásila ministerka G. Matečná. Na program je vyčlenených 2,1 miliardy

učební za 35,6 milióna eura, zvýšenie počtu žiakov stredných odborných škôl na praktickom vyučovaní za 98,8 milióna eura a zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej, najmä cyklistickej dopravy za 24 milióna eura.

Od začiatku novembra ministerstvo pôdohospodárstva vyhlásilo výzvy na rozšírenie kapacít materských škôl za 79,8 milióna eura, zlepšenie dostupnosti k medzinárodnej cestnej sieti TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému za 144,9 milióna eura a zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy za 33,1 milióna eura. Celkom ide o výše 416 miliónov eur. Na ministerstve sa podarilo oživiť nielen IROP, ale spustili sa aj nové výzvy v rámci cezhraničnej spolupráce, podarilo sa uvoľniť ohrozené platby pre

Sieť materských škôl dostane 80 mil. eur.

Operačný program Bratislavský kraj (OPBK) a naštartovalo sa vyplácanie priamych podporných Pôdohospodársku platobnú agentúru (PPA).

■ PO UZÁVIERKE

Takmer miliardu eur z eurofondov rozdelila štátna Pôdohospodárska platobná agentúra spôsobom, ktorý vyvoláva vážne pochybnosti o transparentnosti. Slovensku tak hrozí strata veľkého objemu finančných prostriedkov z eurofondov. Potvrďujú to zistenia Najvyššieho kontrolného úradu (NKÚ).

„Ukázalo sa tam množstvo nedostatkov, ktoré boli z môjho pohľadu často až neskutočné,“ oznámil predseda NKÚ Karol Mitrik. PPA meškala s vyhodnotením jednotlivých projektov, ako aj s doplnením niektorých projektov už počas fázy rozhodovania o ich finančnej podpore.

„To je absolútne neprijateľné,“ upozornil Karol Mitrik. Tiež podľa NKÚ nie je zrejme, podľa akých kritérií sa jednotlivci uchádzajú o príspevok z eurofondov vyberali. Pracovníci PPA im totiž dávali aj slovné hodnotenie ako dobrý, veľmi dobrý alebo vynikajúci. To pritom bolo niekedy v rozpore s bodovým hodnotením, ktoré získali projekty.

Hovorca ministerstva pôdohospodárstva Vladimír Machalík oznámil, že predstaviteľka rezortu Gabriela Matečná začala robiť zmeny vo fungovaní PPA hneď po svojom nástupe. Ich súčasťou bolo aj zavedenie plánu transparentnosti a prísnej kontroly oprávnenosti výdavkov. Zároveň pripomenul, že pochybenia, ktoré našli kontrolóri v tomto štátnom podniku, spadajú do obdobia minulého vedenia PPA aj ministerstva.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE SA

Pri tempe, v akom žijeme, sa človek usiluje komunikáciu v najväčšej možnej miere skracovať. Zvlášť písomný jazykový prejav je oproti hovorenému ťažkopádnejší, zdĺhavejší, preto už od najstarších čias sa hľadali možnosti, ako čo najviac a najvýhodnejšie písané prejavy skracovať. Tak vznikali rozličné skratky. Už na začiatku kalendárneho roka sa stretávame na všetkých novoročných blahoprianiach s iniciálovou skratkou P. F., p. f. (pour féliciter, číta sa pur felisitě) – doslovný význam je „na blahoželanie“ a do slovenčiny sa prekladá ako „veľa šťastia“ alebo „pre šťastie“.

Skratky – P. F. 2017

V písomných prejavoch vznikali postupne rozličné skratky. Najstaršie doklady pochádzajú už z 3. storočia pred n. l. Sú to skratky ozdobného písma hlavne v nápisoch. Skracovali sa najmä titulky (AUG = lat. Augustus), časové údaje (A. D. = lat. ante diem = pred dňom), pomenovania božských osôb (XPS = gréc. Christos = Kristus).

Potreba skratiek a značiek v písomných prejavoch je dôležitá v súčasnom rýchle pribúdajúcom svete množstva informácií. Skratkami sú zaplavené vedecké diela, printové a elektronické médiá, informácie na cestách atď., nehovoriac o komunikácii verejnej a najmä súkromnej prostredníctvom informačno-komunikačných technológií. Skratky vznikajú zložitými spôsobmi u nás alebo sa dovozujú v podobe slov k nám z cudzích jazykov. Pri niektorých už používateľovi ani nenapadne uvažovať o ich pôvode alebo o vzniku. Spôsoby tvorenia majú medzinárodný a dávno osvedčený charakter. Vznikajú podobne ako v staroveku: zo začiatkových písmen (iniciálové), zo začiatkov slov, vynechávaním niektorých častí vo vnútri a stahovaním začiatkov a koncov slov alebo stahovaním hociakých iných častí slov.

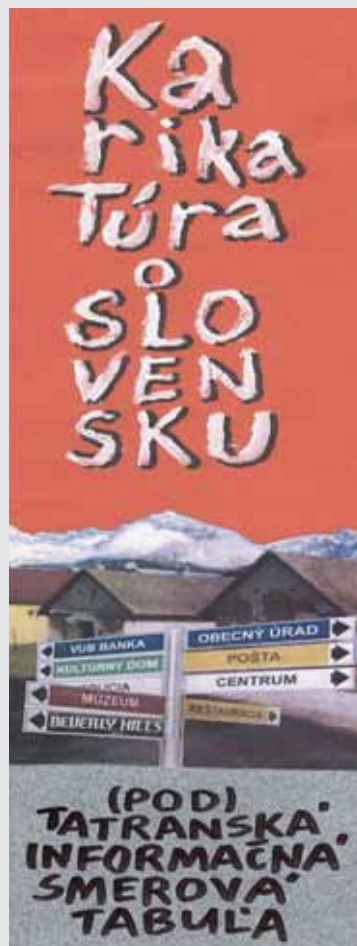
Používané skratky možno členíť napríklad na grafické a slovné. Grafické skratky vznikajú tak, že sa napíše zo slova jeden alebo viacej znakov, pričom ak ide o slovenskú skratku, píše sa obyčajne s bodkou, a ak o medzinárodnú, píše sa bez bodky, napríklad: s. (strana), č. (číslo), ul. (ulica); km (kilometer, N (dusík). Slovné skratky, čiže skratkové slová vznikajú rozličnými kombináciami častí slov, napríklad MS, SNS... Do kontextu sa skratky začleňujú svojím významom, a nie formou. Teda nie USA (normálna je výslovnosť u-es-á) zaujalo stanovisko, ale USA zaujali stanovisko.

Slová sa dajú skracať aj pomocou apostrofy, najmä v poézii, napríklad kdes', preds', čos' atď. Aj v ústnych prejavoch sa uplatňuje skrakovanie, napríklad skrátene dlhšie názvy osôb: Eleonóra = -Nóra a ďalšie; niektoré slangové slová, napr. učka (= učiteľka). V súčasnosti najviac používanou skratkou je OK (okej).

Snaha po rýchlosti a ekonomickom vyjadrovaní sa dostáva až do takej fázy, že možno uvažovať, či sa použitím skratiek nenaruša obsah, štýl a tvar textu. Skratka v písme je neraz to isté čo gesto alebo mimika v ústnom prejave: skrátí, zhustí, urýchli komunikačný proces. Využívanie skratiek vo verejných prejavoch by však malo rešpektovať ustálené spoločenské normy s cieľom zrozumiteľnosti pre prijímateľa, ktorý by mal porozumieť obsahu aj takého textu, v ktorom sa nachádzajú skratky.

Július LOMENČÍK,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie FF UMB v Banskej
Bystrici

BESEDNICA

Doma máme piano značky HOFMANN&CZERNÝ – výstavný kus, vyrobený medzi rokmi 1925 – 1930 známu viedenskou firmou. Má prekrásny zvuk, za ktorý dostalo

lácii novej služby televízie UPC, takzvanej Horizon. Po inštalácii, s ktorou mi pomohol sused, začalo prepinanie programov. Desiatky a desiatky. Nemalo to konca

Djabelstvo z olmarije

Andrej MIŠANEK

aj nejakú medailu. Nevyhnutná potreba pre dve klaviristky. Manželku a dcéru.

Pred desaťročiami prišla k nám na návštevu moja nevlastná sestra aj so synčekom, ktorému ako prvý padol do oka ten klavír. A hneď aj začal rozhadzovať rukami po klávesnici, ako to majú deti vo zvyku. Sestra ho okrikla po spišsky: „Ta čo to za djabelstvo tota olmarija?! Zaras hybaj od toho het, daj temu svaty pokoj! (Čo je to za diabolstvo tá almara?! Ihneď choď od toho preč, daj tomu svaty pokoj!).“

To „djabelstvo“ aj s „olmarijou“ mi zišli na um pri inšta-

kraja. Djabelstvo z olmariji. Humbug. Z tej televíznej almary, skrine na hlušenie a balamutenie ľudí, škúli oko najväčšieho papaláša, pána celého sveta – šéfa inferna. To televízne diabolstvo je však len zlomok jeho pôsobenia. Je všade! Supermarkety, banky, vojny aj s humanitárnym bombardovaním, politika, umenie... Grassalkovičov palác slovenského prezidenta radšej v tom zozname ani nespomeniem...

Patri sem aj Slovensko, lepšie povedané v šéfovej hanťirke – táto krajina. Po roku 1989 úspešne napreduje od diabolstva komunizmu k superdiabolstvu konzumizmu. Ľudia

žijú v zmätku, prestávajú rozlišovať jasnú pravdu od lži, ktorá sa tvári ako pravda. Dalo by sa o tom veľa hovoriť, dlho, predlho...

Spomeniem aspoň jednu osobnú skúsenosť, ktorá sa mi prednedávnom prihodila. Mnohí čitatelia SNN si iste všimli vo vlnajšom 48. čísle SNN rubriku Slovo o Slovensku. V nej som zrozumiteľne písal o papalášoch a ich vilách, o ktorých som sa domnieval, že patria im... Papalášoch...! Nie o Batizovciach a Batizovčanoch. Ale to, čo som pririekol papalášom, prísúdili niektorí Batizovčania sebe. Skratka – djabelstvo!

A predsa presadzovateľa tohto pojmu, všemocného pána sveta premôže obyčajno-neobyčajná vec, ktorú vlastní každý človek: Svedomie! To je tá „dušovizia“. Hlas i Obráz Boží, ktoré treba sledovať. Vidieť i počuť. A rozlíšiť tak pravdu od nepravdy.

„Hybaj het od toho djabelstva, daj temu svaty pokoj!“ Človeče boží, Človeče slovenský!

A čo moje svedomie? Hovorí mi: Prikoľ sa k Rusku, veľkej nádeji Slovenska i sveta!

Nezabúdame na veľikánov – vstúpili sme do Roka Jozefa Miloslava Hurbana

Zvonil nielen šablou, ale najmä činmi

Igor VÁLEK – Foto: archív autora

Prekročili sme prah matičného roka, v ktorom naša vlastenecká, národná, vzdelávacia a kultúrna inštitúcia upriamuje pozornosť na muža, ktorého život zvonil činmi – na kňaza, politika, národného buditeľa, vedúcu osobnosť slovenského povstania 1848/1849, prozaika aj vydavateľa, spolutvorcu dôležitej časti dejín aj spisovnej slovenčiny Jozefa Miloslava HURBANA. Reflexiu o jeho živote, vo najmä o jeho košatom diele publikujeme pri dvojtom výročí narodenia tohto veľikána v dvoch častiach.

Či si to uvedomujeme, alebo nie, dobrá znalosť a používanie slovenčiny je vlastne rýdzim prejavom vlastenectva, ktoré zákonite musí mať aj ďalšie piliere takéhoto pomyselného „domu“. Na Slovensku máme Maticu slovenskú a ďalšie inštitúcie či celky, ktoré sa dokážu zomknúť k takýmto cieľovým činom a myslieť na budúcnosť národa. Stačí sa pozrieť do nedávnej minulosti a vidíme neprehliadnuteľné dôkazy o tom, že napríklad Trnavský samosprávny kraj programovo a systematicky podporuje prirodzené vlastenectvo a prihladá na to, aby sme nezabúdali na veľikánov našej minulosti.

■ TRNAVSKÍ VLASTENCI

Rok Jozefa Miloslava Hurbana bol už v Trnavskom samosprávnom kraji vyhlásený 6. októbra pri príležitosti Dňa Trnavského samosprávneho kraja. V trnavskom Divadle Jána Palárika uviedli výstavu o živote a diele Jozefa Miloslava Hurbana. Bude sa konať vedecká konferencia, besedy so študentmi, pribudne veľikánova pamätná tabuľa v Hlbokom aj busta v priestoroch Úradu TSK. Rok J. M. Hurbana vyvrcholí 5. októbra 2017 a za ten čas priniesie veľa zaujímavého aj podnetného. Matica slovenská sa plánuje pridať aktívne – organizáciou svojich tradičných Národných matičných slávností práve v Trnave.

Jozef Miloslav Hurban bol mužom, ktorého život po boku Ľudovíta Štúra zvonil silnými činmi. Ide o politika, národného buditeľa, kodifikátora spisovnej slovenčiny, prvého predsedu Slovenskej národnej rady (SNR vznikla až vo Viedni), vedúcej osobnosti povstania v revolučných rokoch 1848 – 1849, prozaika (autora napríklad historického románu Gottšalk a či povesti Olejkár) a vydavateľa (Cirkevné listy, almanachy Nitra – II. ročník bol vôbec prvou „knihou“ v novej podobe slovenčiny, časopis Slovenské pohľady – ich 170. ročník vyšiel v minulom roku), evanjelického kňaza... V obci Hlboké, ležiacej v okrese Senica, prežil podstatnú časť svojho plodného života (spolu štyridsať rokov), tu kodifikoval vo hviezdnej trojici so

I. ČASŤ SERIÁLU

Štúrom a s Hodžom spisovnú slovenčinu ako jeden z najdôležitejších znakov samostatného národa. Tu sa mu narodili aj deti, z ktorých viaceré pokračovali v otcovom diele (napríklad prvorođený syn Svetozár Hurban Vajanský, rok 2016 Matica slovenská vyhlásila za rok stého výročia od jeho smrti). Na Dobrej Vode navštívil barda Jána Hollého, ktorý súhlasom posvätil novú podobu jazyka, a v Hlbokom sa môžeme pokloniť aj miestu jeho posledného odpočinku pri mohyle vybudovanej významným architektom Dušanom Jurkovičom a či neprehliadnuteľnej soche od akademického sochára Frisca Motošku pred legendárnou farou.

■ BOHU A NÁRODU

Jozef Miloslav Hurban sa narodil 19. marca 1817 v Beckove v rodine farára a prvé vzdelanie získal doma. Triedy nižších škôl navštevoval v Trenčíne. Určite vás pobaví spomienka samotného Hurbana na tieto štúdiá, keď doslova píše: „... užil som najhoršieho vyučovania, lebo celý tento čas vo výchove tak súkromnej, ako aj verejnej nebol spravovaný nijakými pedagogickými pravidlami... nie osvietenie rozumu a ostatných mocnejších znamenitostí, ale zatemňovanie, hubenie, obvyklé až bôľ, papúškovanie pri stálom bdení a korbáč mali miesto v našom vyučovaní.“

Od roku 1830 študoval na bratislavskom lýceu, a hoci už existovala študentská Spoločnosť česko-slovenská pri Katedre reči a literatúry česko-slovenskej, až v roku 1835 v ňom Štúr zburoval národné povedomie. Na povestnom výlete na Devín v roku 1836 Hurban prijal slovenské meno Miloslav a za životné heslo si zvolil „žiť pravde Božej a národu“, ktoré odvetdy dôsledne dodržiaval.

Práca v Spoločnosti dala cieľ jeho životu a Hurban sa stal najusilovnejším členom študent-

Sláva národa hodná je obeti!

skej organizácie. Vyvrcholením jeho činnosti boli posledné dva roky štúdií 1838 – 1840. Keďže Štúr musel odísť do Levoče, viedol a usmerňoval všetku prácu v Bratislave. Založil cestovateľský spolok na umožnenie študijných ciest po slovenských krajinách a stal sa redaktorom tajných novín, v ktorých si bývalí žiaci podávali správy o živote na Slovensku. Cez prázdny ako chudobný študent, už sirota, cestoval po Slovensku (1838) a po Morave a Čechách (1839).

J. M. HURBAN.

Po skončení teologických štúdií bol vysvätený za kňaza a rozlúčil sa so Spoločnosťou.

■ Z BREZOVEJ DO HLBOKÉHO

Od júna 1840 bol Hurban kaplánom v Brezovej. Nastupoval „plný zápalu, túžob a odhodlania slúžiť národu“. Tamjšie účinkovanie malo veľký význam pre kraj a veľa znamenalo aj pre neho. Zo sveta ideálov a snívania v kruhu študentských zasadnutí sa dostal do styku so skutočnosťou. A tá bola tvrdá! Poznával život zblízka, naučil sa myslieť i konať reálne. Ako výborný rečník rýchlo prekonal nedôveru niektorých farníkov a z kostola urobil tribúnu osvety a vlastenectva. Kázal o nepravostiach a presvedčoval o príchode lepších čias. Dokonca kážeň pri posväcovaní novej školy v Košariskách vydali tlačou. Hurban v nej vyzdvihuje význam školy ako cesty k osvete a mravnosti. S učiteľom Sucháčkom založil v Brezovej nedeľnú školu s knižnicou, vyhľadával nadaných jednotlivcov a posielal ich na remeslo alebo na štúdiá. Popri rozsiahlej verejnej činnosti pracoval aj literárne. Vydal opis svojej cesty po Morave a Čechách a prvý zväzok almanachu Nitra (1842).

V júni v roku 1843 Hurban odišiel za farárom do Hlbokého. V tejto odľahlej dedinke rozvinul svoju priam nevyčerpatelnú energiu, s ktorou sa púšťal do cirkevných, kultúrnych a politických bojov. Hlboké sa stalo ohniskom slovenského národného života. Pamätné je už Hurbanovo prvé leto v Hlbokom, keď sa tam rozhodlo o uvedení spisovnej slovenčiny do života. Pripravil tu aj prvú knihu v tomto jazyku, druhý ročník Almanachu Nitra (1844). Obdobie do revolúcie je najplodnejším obdobím Hurbanovej literárnej i organizačnej činnosti. Vydával ročníky Nitra a časopis Slovenské pohľady na vedy, umenia a literatúru, ktoré zväčša sám vyplňal. Prispieval i do Orla tatránskeho. Jeho spis Únia (1845), v ktorom obraňuje evanjelické učenie, má aj národný význam. V tomto období vystupoval tiež osvetovú a národno-organizačnú prácu. Založil nedeľnú školu a spolok miernosti. Pravidlá

spolku miernosti a pravidlá brezovskej nedeľnej školy vydal tlačou ako Slovo o spolkoch miernosti a o školách nedeľných (1846). Hurban má veľký podiel i pri zakladaní celonárodného kultúrneho spolku Tatrín (1844), podporoval divadlá, spoločenské zábavy aj tradičné výlety na Javorinu upevňujúce bratstvo Čechov a Slovákov ako slovanskej sily v nepriateľskom mori.

■ REVOLÚCIA A JEJ KONIEC

Hurban privítal sociálne výdobytky maďarskej revolúcie, no bez zaistenia národných slobôd sa mu zdali nereálne. Burcoval ľud nielen do pálenia derešov – ako symbolov poddanského otroctva – ale chcel ho získať aj na zabezpečenie práv jazyka, škôl, kultúrnych a politických organizácií. Zostavil ohlas Bratia Slováci, v ktorom hlásal, že sloboda neprišla z milosti pánov, ale zo sily národov, ktoré nechcú viacej byť otrokmi a ktoré „boria všetko to, čo ich slobodu potláčalo, čo im putá na jazyk, na svedomie privesovalo...“ Hurban zaktivizoval okolie a formuloval slovenské požiadavky v tzv. Nitrianskych žiadostiach (v Brezovej 28. apríla 1848), v ktorých spojil národné a demokratické požiadavky s agrárnymi. Jeho zásahom sa dostali aj do Žiadostí slovenského národa v Liptovskom Mikuláši (10. mája 1848). Aj keď tento program nebol namierený proti štátnej jednote Uhorska, maďarská revolučná vláda ho neprijala a zvolila cestu národnostného útlaku a tvrdých represálií proti slovenským dejateľom. Na Štúra, Hodžu a Hurbana vydali zatykač, Hurbana dokonca čakala doma už postavená šibenica. Včas ho však varovali na ceste z Mikuláša, a tak sa nevrátil do Hlbokého, ale prešiel na Moravu a potom do Prahy na Slovenský zjazd. Aj tam sa prejavilo jeho demokratické zmysľovanie, na barikádach bránil české povstanie proti monarchii s puškou v ruke. Stanné právo a neisté pomery doma mu stále bránili vrátiť sa, a tak pokračoval do balkánskeho Záhrebu, kde na sneho ohnivo rečnil o krivdách...

Neskôr sa Hurban stal členom Slovenskej národnej rady a tri razy sa podieľal ako dobrovoľnícky kapitán na ozbrojenej výprave proti maďarským gardistom. Žiaľ, demokratický program štúrovcov sa nemohol uskutočniť za pomoci viedskej vlády. Hurban bol po zdolaní revolúcie označený za „rebelanta“, svojho úradu v Hlbokom sa ujal až 4. 11. 1850 a desať rokov bol pod policajným dozorom. Vláda medzitým zlikvidovala aj najväčší demokratický výdobytok štúrovcov – spisovnú slovenčinu, a za úradný jazyk a vyučovaciu reč ustanovila češtinu.

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Biblické piesne v jedinečnom aranžovaní a skvelej interpretácii

Veľké duchovné posolstvá

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: archív autorky

Slováci boli odkiaľživa veriacim národom. Svoju vieru si zachovali a posilňovali aj vďaka nábožným piesňam, ktoré im vlievali odvahu a silu. Dokázali sa nimi mobilizovať i ubrániť nepriateľom, vzdorovali katastrofám všelijakého druhu, nepriazni počasia, neúrode, tragédiám, smútkom i bolestiam. Prosili Pána Boha o milosť a vebili ho vo chvíľach radosti. Celú kyticu ľudských pocitov nájdeme trebárs v starozákonnej Knihe žalmov, ale aj vo vynikajúcich skladbách Antonína Dvořáka tejto proveniencie.

Biblické piesne oslovili aj dvoch

znamenitých hudobníkov – organistu prof. Jána Vladimíra Michalka, ktorý často koncertuje na vzácnom štvormanuálovom organe vo Veľkom evanjelickom kostole v Bratislave, ale aj v mnohých koncertných sálach či chrámoch v Európe i zámorí, a tiež Jozefa Benciho, mimoriadne populárneho sólistu Opery SND, žiaka svetoznámeho Sergeja Kopčáka.

Skĺbením virtuozity organového majstra J. V. Michalka s vokálnym prednesom Jozefa Benciho docieľil režisér hudobného vydavateľstva Diskant František Poul jedinečný výsledok na novom hudobnom

nosiči, na ktorom ponúka milovníkom hodnotnú vážnu hudbu. Popri Dvořákových Biblických piesňach v ich nádhernej prostote a hĺbke viery ponúka na ňom šesť nábožných piesní lichtenštajnského skladateľa z prelomu 19. a 20. storočia Josefa Gabriela Rheinbergera a jeho generačného nemeckého kolegu Maxa Regera. Duchovné piesne napriek dávnej minulosti, v ktorej majú svoje korene, potvrdzujú, že ich veľké a múdre posolstvá sú stále aktuálne a majú čo povedať aj dnešnému vnímavému človekovi.

Vokalista Jozef BENCI.

Organista Ján Vladimír MICHALKO.

Rok 2017 bude v mnohých ohľadoch pre kultúru dôležitý Hrad kultúry v snoch a realite

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív autora

Koniec roka býva v znamení bilancii. Osobných, ale aj takpovediac širších, celospoločenských. Odtiaľ je len krôčik k tomu, aby sme začali uvažovať nad tým, čo prinesie nasledujúci rok. Politológovia či odborníci na ekonomiu vyslovia v médiách svoje očakávania, prognózy a občas aj recepty, ako zlepšiť „stav vecí verejných“. Ako je, bohužiaľ, v ostatnom čase pravidlom, kultúra má v týchto víziách miesto Popolušky. Má to azda znamenať, že má sedieť v kúte a čakať na princa?

Zamyslenie sa nad kultúrou v roku 2016 sme priniesli v poslednom minuloročnom čísle. V podstate by sme situáciu v kultúre mohli pripodobniť k hradu Devín. Má bohatú históriu viažucu sa k národnej identite, je jedným z jej symbolov, má však problémy napríklad s údržbou, ale aj so statikou, o ktorej odborná verejnosť diskutuje už zopár rokov a návštevníci už zopár rokov frflú, že sa nič nerobí pre zveľadenie hradu.

■ BLUDSKO VEREJNOPRÁVNOSTI

Od vzniku RTVS zlúčením STV a Slovenského rozhlasu uplynulo nedávno šesť rokov. Navonok sa zdá, že sa kľúčová slovenská verejnoprávna inštitúcia ako-tak skonsolidovala a v zásade si svoje poslanie plní. Lenže definícia vyplývajúca z príslušného zákona znie: RTVS je verejnoprávna, národná, nezávislá, informačná, kultúrna a vzdelávacia inštitúcia, ktorá poskytuje službu verejnosti v oblasti rozhlasového vysielania a televízneho vysielania. A tu sa už môže objaviť niekoľko otázok. Stačí pozorne čítať. Najmä pojmy národná, nezávislá, kultúrna a vzdelávacia. Jeden

z otázok sa objavil v druhej polovici minulého roku v podobe podozrenia z prepojenosti istých politických subjektov a spravodajstva RTVS. V oblasti kultúry niektoré dlhoročné kultúrne akcie akosi vynecháva zo svojich vysielacích plánov, a ani v oblasti vzdelávania to nie je na jednotku. V tejto súvislosti si musíme pripomenúť, že v tomto roku sa zrejme znova dostane na pretras otázka zvýšenia koncesionárskych poplatkov, a je tu ešte jeden dôležitý moment. Václavovi Mikovi sa v auguste 2017 končí funkčné obdobie generálneho riaditeľa RTVS. V kuloároch sa už spomínajú isté mená, ale isté je len to, že o tomto poste sa budú zaujímať aj jednotlivé stranické centrály.

■ KEĎ PENIAZE (NE)CHÝBAJÚ

Rezort kultúry má smolu, že dlhodobo je bráný ako zdroj prípadných financií pre iné oblasti ekonomiky. Skrátka, na kultúre sa zrejme šetrí najmenej bolestivo z pohľadu vládnej špičky, a je jedno, v akých stranických farbách je oblečená. Minulý rok sa napočudovanie celkom slušne rozbehlo

novou ustanovený Fond na podporu kultúry. Rok 2017 bude z tohto pohľadu veľmi dôležitý, keďže je najvyšší čas doladiť celý mechanizmus tak, aby sa minimalizovali v prípade jednotlivých komisií možnosti presadzovania skupinových záujmov. Okrem neustáleho vajatania nad autorským zákonom by sa v roku 2017 konečne aspoň do štádia návrhu mohol dostať aj zákon o sponzorstve v kultúre, keďže aj to je jedna, v niektorých európskych štátoch už veľmi efektívne vyskúšaná cesta, ako zabezpečiť ďalší prísun peňazí do kultúry. Lenže v tomto roku určite na rozhadzovanie nebude.

■ KNIHA AKO NÁSTROJ

Jeden z azda najdôležitejších nosičov kultúry je stále kniha. V tejto súvislosti je alarmujúce, že v uplynulom roku bol zasa zaznamenaný pokles čitateľskej gramotnosti u slovenských žiakov. Podľa medzinárodných ukazovateľov sme pod priemerom krajín OECD a posledné roky bodové hodnotenie stále klesá. Súčasná situácia na slovenskom knižnom trhu ukazuje podľa ministerstva kultúry na

Hrad Devín ako symbol aj inšpirácia.

potrebu prijatia nejakej podoby knižného zákona.

„Na jeho filozofii začneme pracovať ešte v tomto období tak, aby si budúca vláda mohla dať do vládneho programu úlohu jeho schválenia,“ povedal pred časom hovorca ministerstva Jozef Bednár. A šéf rezortu kultúry Marek Maďarič sa nechal počuť: „Knižný trh sa však nemôže považovať za odvetvie čisto ekonomické.“ Takže v tomto roku je zrejme najvyšší čas pohnúť s takzvaným „zákonom o knihách“, ktorý by upravoval kultúrny aspekt tvorby, vydávania a distribúcie kníh. Pravda, ak spisovateľské organizácie ako prirodzený partner ministerstva pri tvorbe tejto zákonnej normy nájdú silu vyjsť v roku 2017 z vlečúcej sa krízy, v ktorej uviazli prinajmenšom v posledných piatich rokoch.

■ MATIČNÉ INŠPIRÁCIE

V súvislosti s dianím na poli kultúry je tu v hre aj nezastupiteľné miesto Matice slovenskej. Bohužiaľ, ešte stále nie je skonsolidovaný vzťah MS a vyššie spomínanej verejnoprávnej RTVS, a to na škodu oboch organizáciám, no najmä širokej verejnosti. Je však dobrým znamením, že vedeniu našej kľúčovej národnej ustanovizne sa krôčik po krôčiku darí odstraňovať rôzne mediálne šumy zo strany subjektov, ktorým zveľadenie národnej kultúry a povedomia nič nehovorí. Je tu v nastávajúcom roku viac zaujímavých šancí. Napríklad predseda MS Marián Tkáč povedal na sklonku minulého roka pri odovzdávaní cien Slovenských pohľadov, že ambíciou pre Maticu je napríklad aj ustanovenie skutočne reprezentatívnu literárnu cenu za pôvodné slovenské dielo, ktorá by vyjadrovala ocenenie spisovateľskej kvality bez toho, aby do nej zasahovali rôzne skupinové záujmy.

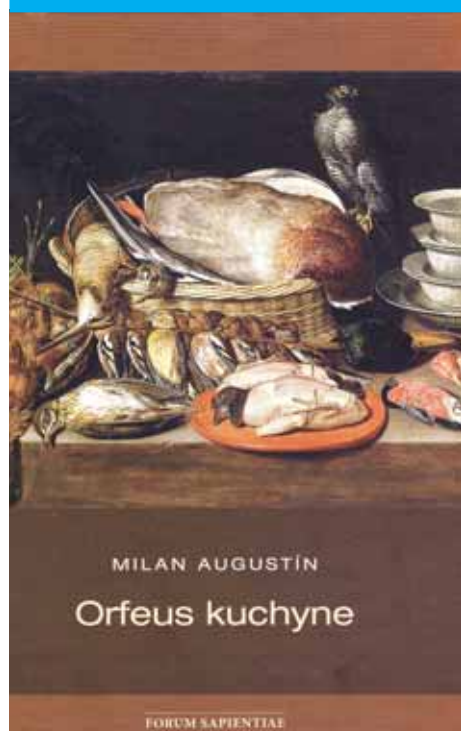
■ HRADNÁ SYMBOLIKA

Inšpiratívnych myšlienok a projektov je viac, vrátim sa však k úvodnému pripodobneniu našej kultúry k hradu Devín. Navždy ho chceli znefunkčniť francúzske vojská vyhodnotením do vzduchu, podobne ako uhorské národy chceli vymazať slovenčinu a slovenskú kultúru z kultúrnej mapy Európy. Oboje sa, chvalabohu, nepodarilo. Hrad pretrval ako symbol nášho národného povedomia a naša kultúra tiež. Ale bez cieľavedomej práce na udržiavaní a zveľadení oboch je tu stále riziko nenapraviteľných škôd.

Spisovatelia a skvelí kulinári

Milan Augustín: Orfeus kuchyne, Forum Sapientiae, Bratislava 2016

KNIHA TÝŽDŇA

Nie je nijakým tajomstvom, že často kráča literárny talent ruka v ruke s talentom kulinárskym. A to nielen v prípadoch, že dotyčný majster pera rád vychutnáva dobré jedlá, ale nezriedka aj v jeho praktickej zručnosti, keď sa vie pričínliavo a tvorivo chytiť varešky. A kto iný by bol povolanější rozprávať nielen o stretnutiach literatúry a gastronómie ako dlhoročný vedúci, žiaľ, dnes už neexistujúceho Klubu spisovateľov, kuchársky majster Ondrej Antovszky.

Milan Augustín, známy najmä svojimi knihami zo žánru literatúry faktu, opustil tentoraz svoje tradičné oblasti záujmu a s vervou sa vrhol na oblasť kulinárstva. Kniha vznikla z dlhých rozhovorov, ktoré viedol s rešpektovaným kuchárskym majstrom Ondrejom Antovszky, a autor sa rozhodol pre skutočne široký záber. Jednak je tu životná cesta hlavného protagonistu, ktorá sa začala ako príbeh slovenských evanjelických exulantov z Dolnej zeme, konkrétne z Békešskej Čaby. Ondrej Antovszky sa vyučil v povestnom banskoštiavnickom hoteli Grand, nasledovali tatarské interhotely, slávna bratislavská Slovenská reštaurácia, pôsobenia v zahraničí, ale aj varenie pre svetovo známe osobnosti vo vládnom hoteli Bôrik. No najdôležitejším postom v kariére tohto kulinárskeho majstra a zároveň jedného zo zakladateľov profesijnej kuchárskej organizácie na Slovensku bol post vedúceho Klubu spisovateľov. Práve odtiaľ je v knihe množstvo historiek o spisovateľoch, medzi ktorých patrili aj takí znalci gastronómie, ako napríklad Peter Ševčovič či Rudo Fábry. Milan Augustín invenčne zaznamenal rozprávanie majstra Antovszkého a čitateľsky príťažlivo ho rozšíril a doplnil o vlastné pasáže z dejín gastronómie v jednotlivých slovenských regiónoch a o takmer neznáme historické súvislosti. V knihe nechýbajú ani desiatky inšpiratívnych receptov, a tak si na svoje prídu nielen labužníci, ale aj milovníci literatúry a kulinárskej histórie.

(mab)

MEDAILÓN

Literárny fond koncom novembra v Zichyho paláci v Bratislave udelil výročné ceny za celoživotný prínos v oblasti divadla, dabingu a rozhlasovej tvorby. Popri Táni Kusej, Alfrédovi Swanovi a Jánovi Uličianskom bola medzi ocenenými za oblasť rozhlasu aj dlhoročná režisérka Olga JANÍKOVÁ.

Veľí rozhlasovým hlasom

Laureátka absolvovala štúdium televíznej réžie na Divadelnej fakulte Vysokiej školy múzických umení v Bratislave. V rokoch 1977 – 1991 pôsobila ako režisérka Slovenskej umeleckej realizácie Československého rozhlasu. V období 1991 – 1993 a 2002 – 2003 pracovala v Slovenskom rozhlasu ako odborná redaktorka. O rozsahu jej aktivít v oblasti rozhlasovej tvorby svedčí fakt, že v archíve sa nachádza sedemstodvadsať relácií, na ktorých sa podieľala. Réžijne spracovala desiatky rozhlasových hier vrátane svetovej klasiky, ako aj diel súčasných zahraničných i slovenských autorov (Ladislav Švihran, Andrej Ferko, Ján Drgonec, Jozef Repko). Mnohé tituly aj scenáristicky spracovala podľa literárnych predlôh. Réžijne spolupracovala i na dlhoročnom úspešnom rozhlasovom seriáli Čo nového, Bielikovi?, ktorý sa neskôr premenoval na Králikovcov. Réžijne viedla projekt zábavných relácií Variácie a tiež našťudovala mnoho cyklov večerných rozprávok pre najmenších poslucháčov. O jej mimoriadne dobrom vzťahu k tvorbe pre deti a mládež svedčí fakt, že dvanásť rokov nielen réžijne, ale aj autorsky pripravovala jednu z poslucháčsky najúspešnejších hudobno-hádankárskych relácií Tri oriešky jednej múzy.

Ako redaktorka v Rádiu Devín sa podpísala pod vznik moderného cyklu relácií o umení Pars pro toto. Samostatne pripravovala a moderovala cyklus relácií Najpopulárnejšie básne sveta zameraný na originálnu prezentáciu textov piesni.

(se)

HUMORESKA

Nie je hádam požutejšia téma, ako sú novoročné predsavzatia. Uťahujú si z nej celé generácie humoristov a furt sa nájde nejaký optimistický zúfalec, ktorý si nejaké to novoročné predsavzatie dá. Má to logiku. Keď prestanete fajčiť 17. apríla, hlúpo sa vypočítava, že nefajčíte už mesiac a päť dní, keď sa chcete pochváliť známym. Zato keď zahodíte cigarety na Nový rok, najlepšie desať minút po polnoci, to je iné. Jednak ste v takej eufórii, že by ste aj svokre boli schopní sľúbiť každodenné masírovanie krížov, jednak ste pod vplyvom rôznych nápojov, a tak nemôžete nájsť zapalovač. Na druhej strane nemáte problém

s počítaním dní. Na Troch kráľov sa v spoločnosti vyťasíte: „Priatelja, už týždeň nefajčím,“ aby ste si po polnoci vypýtali cigaretu od čašníka... Ináč, novoročný dátum je veľmi pri-

Dobre sa to pamätá a dokazuje to ich nepľnoletosť, aj keby im brady zarastali ako biblickému Ezauiovi.

Ale to sme už odbočili. Vráťme sa k predsavzatiám a ostáva mi

mieste uviesť niekoľko prognóz, čo sa ekonomickej či politickej situácie v Európe celkovo, a na Slovensku zvlášť, týka, ale po preštudovaní mi vychádzajú v podstate dve alterna-

k huncútstvom bruselských úradníkov, je potrebné ich stále strašiť katastrofickou budúcnosťou. Aby som predsa len nejakú tú prognózu zverejnil, alibisticky sa zvrtnem na športovú pôdu, konkrétne na jednu skutočnú správu, ktorú som objavil v istom serióznom denníku. Svetová asociácia roztlieskavačiek (áno, aj taká existuje) po niekoľkoročnom koketovaní s Medzinárodným olympijským výborom verí, že čochvíľa sa roztlieskavanie, teda rôzne náročné zostavy pekných dievok v krátkych sukničkách, stane olympijskou disciplínou. Je len dodám prognózu, že v roku 2017 začnú rokovať o zaradení na olympiádu hráči guľôčok.

Marek DANKO

Zas sú tu novoročné predsavzatia a prognózy

ťažlivý. Už desaťročia nás noviny zásobujú správami o tom, kde najskôr sa od Košíc po Bratislavu narodí v Novom roku dáky fafrnok. Má na jeden deň zabezpečenú mediálnu slávu a v budúcnosti sa mu dobre počítajú roky. Možno to je aj jeden z dôvodov, prečo mládenci migrantski nemajú žiadne doklady mimoriadne často udávajú ako dátum narodenia prvý január 2000.

skonštatovať, že najrozumnejšie predsavzatie je zaumieliť si, že si nedám nijaké predsavzatie...

Novoročné prognózy sú huncútstva z iného súdka. Prognostikov, analytikov a expertov na kadečo máme požehnané. Aj takzvaných nezávislých. No zlé jazyky hovoria, že ich nezávislosť sa začína a končí pri honorárnej listine. Mohol by som na tomto

tívy. Tou prvou je optimistické sci-fi, tá druhá prognóza spĺňa skutkovú podstatu trestného činu šírenia poplašnej správy. Objektívnych prognóz je ako šafranu a niektoré, že vraj mienkotvorné denníky ich zo zásady neuvěřujú. Riadia sa totiž heslom: Čím horšie, tým lepšie. Keďže na Slovensku nie a nie vymiznúť ľudia so zdravým vzťahom k národu a opatrným vzťahom

ČRTA

Slávna Pola NEGRI – Apolónia Chalupcová.

Slovenka z Kysúc – hviezda Hollywoodu

Apolónia Chalupcová – alias Pola Negri, filmová hviezda prvej veľkosti z čias nemého filmu, bolo dievča z Nesluše, dcéra drotára Juraja Chalupca a poľskej šľachtickej Eleonóry. Otec sa túlal svetom, a keď mal dvadsať, mal už so starším bratom dielňu umeleckého drotárstva vo Varšave.

Tu sa zoznámil so svojou budúcou manželkou, pochádzajúcou z Lipna. Tá sa však viac starala o spoločnosť ako o malú dcéru, a tak malá Apolónia vyrastala zväčša u starých rodičov v Nesluši, najmä po tom, čo jej otca za pašovanie dokladov na území, ktoré vtedy patrilo Rusku, poslali do vyhnanstva a matka si užívala s riaditeľom Spoločnosti varšavských divadiel K. Hulewiczom. Keď sa otec vrátil zo Sibíri, dcéra už študovala na varšavskom konzervatóriu a práve sa chystala do baletnej akadémie v Petrohrade. Manželstvo rodičov sa rozpadlo a Apolóniu čakala rýchla cesta k sláve: najprv sa zaskvela v úlohe Anjela v komédii Panenské sluby vo varšavskom Malom divadle, o nedlho dostala angažmán do najpopulárnejšieho Letného divadla, na póde ktorého sa rodila aj poľská kinematografia, a jeden z prvých poľských filmových režisérov Alex Hertz jej zveril hlavnú úlohu v nedom filme Otrokyňa zmyslov. Kým stihla nakrútiť ďalších sedem filmov, padla do oka známemu nemeckému filmárovi Lubitchovi – s ním vytvorila hlavné postavy v dvadsiatich filmoch, medzi nimi aj v diele, ktoré preslávilo ju aj režiséra vo svete – o mladej krajčírke, ktorá sa stala milenkou francúzskeho kráľa Ludovíta XV. a s ním aj skončila pod gilotínou.

To bola brána do Hollywoodu. Písal sa rok 1923 a Apolónia Chalupcová už bola Pola Negri a o nedlho stála na filmovom nebi. V Hollywoode šla z filmu do filmu, v desiatich amerických hrala hlavnú úlohu, a pritom nakrúcala aj v Európe, čo pri doprave v tých časoch bolo umením zvládnuť. V Los Angeles si dala postaviť len o trochu zmenšenú kópiu Bieleho domu. S nástupom zvukového filmu však jej sláva začala upadať – predovšetkým sa nevedela zbaviť slovenského či poľského prízvuku. Napriek tomu nakrútila niekoľko úspešných zvukových filmov, posledný v roku 1959 s Waltom Disneyom. Práve uplynulo stodvadsať rokov od jej narodenia.

(jč)

Sekretariáty štátnikov zasypával protivojnovými a mierovými výzvami

Ján Maliarik – prekliaty služobník lásky

Pavol IČO – Foto: archiv autora

JÁN MALIARIK sa narodil 7. novembra 1869 na Myjave. Jeho knihy sú dostupné v mnohých knižniciach, režisér Martin Kákoš nakrútil o ňom film Prekliaty služobník lásky, a predsa dodnes ostáva pre širokú verejnosť skôr neznámy...

Otec Jána Maliarika bol jednoduchý muž, ktorý pracoval ako nosič vriec. Odvaha a zmysel pre spravodlivosť mu však nechýbali, a tak sa aj napriek zúriacej maďarizácii zapojil do boja za národnú slobodu, čo ho pripravilo o život.

Ako jedenásťročná polosirota bol mladý Ján mimoriadne bystrý a nadaný žiak, vďaka čomu sa dostal na gymnázium v Skalici, neskôr na evanjelické lýceum v Bratislave a na učiteľský ústav v Šoprone. Po maturitných skúškach nastúpil na teologickú fakultu v Bratislave a štúdium dokončil v Prešove. Za kňaza ho vysvätili v roku 1899. Duchovné služby vykonával v obci Nemcovce neďaleko Prešova. Sklamany morálnou, etickou i vzdelanostnou úrovňou tunajších obyvateľov odchádzal do Veľkých Levár, kde pôsobí ako kňaz až do núteného odchodu do dôchodku v roku 1914.

■ OVLÁDAL AJ SANSKRIT

Svoje prvé dielo Od Časného k Večnému podľa Šrí Šankaračária (1909) vydal až krátko pred dovŕšením svojich štyridsiatich rokov. Kniha vyvolala záujem najmä u znalcov indickej filozofie, pretože Maliarik sa v diele prejavil ako v našich pomeroch neobyčajne sčítaný znalec indickej mentalít. Okrem toho v spise preukázal dobrú orientáciu v sfére všetkých veľkých svetových náboženstiev a filozofických systémov.

Vysoký intelekt Jána Maliarika odzrkadľuje aj skutočnosť, že ovládal jedenásť jazykov, ktoré sa naučil, aby si svoje obľúbené diela mohol čítať v origináli. Medzi jazykmi, ktoré ovládal, vyniká najmä sanskrit. V tých časoch bol totiž ešte pre väčšinu slovenských učencov veľkou neznámosťou.

Popri kňazskej a spisovateľskej činnosti sa venoval aj prednášaniam. Vydaniu spomenutých kníh predchádzala séria prednášok, ktoré uskutočňoval od roku 1908 vo Viedni, v Prahe a v Brne.

Po vydaní svojej prvotiny publikoval desiatky kníh a článkov, ktoré dodnes ostávajú obľúbené v kruhoch Maliarikových nasledovníkov, a to aj napriek zložitej štylistike a svojskému používaniu interpunkcie.

■ PRÍKLON K DUCHOVNU

Všetky podstatné prvky svojej koncepcie zhrnul do piatich hlavných diel: Celozemský univerzálny štát (1925); Proč Je Mezi Spisovately, Umělci, Politiky, Státniky, Žurnalisty atd. ... Tolik Nevraživosti? (1927); Hlas Kňaza Jána Maliarika (1929); Meine Korrespondenz Mit Dem Indischen König Mahendra Pratap, Raja (1933) a Tristo hriechov ľudských (1935). Podstatou Maliarikovej filozofie je láska – láska k všetkému živému, tak ako je opísaná v náuke Ježiša Krista či v spisoch indických mystikov a budhistických majstrov.

Maliarik vo svojich knihách a v článkoch plných výziev a príkazov určených čitateľom (v diele Unia Slovensko-Polsko-Česká napríklad uvádza: „... čím rýchlejšie a čím radikálnejšie poslúchnete: tým lepšie pre vás... a tým lepšie pre celý svet“) poukazuje na potrebu odklonu od materializmu a smerovania k duchovnu. Taktiež upozorňuje na neustálu platnosť

pravidla akcie a reakcie; činnosť vykonávaná so zlou motiváciou vraj nemôže priniesť nikomu šťastie a pod.

■ TRAKTÁTY O ŠTÁTE

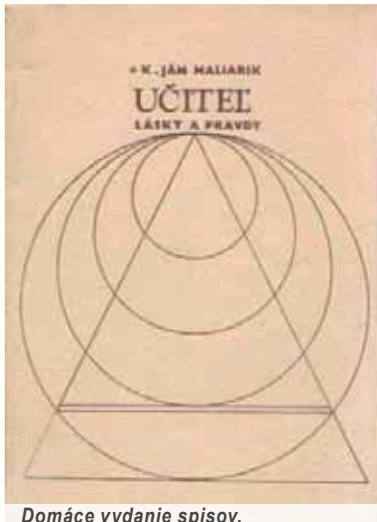
Popri tvorbe filozofických spisov sa venoval aj písaniu básní, modlitieb a piesní, ktoré však súborne vyšli až po jeho smrti

■ BLÁZINEC KATEŘINKY

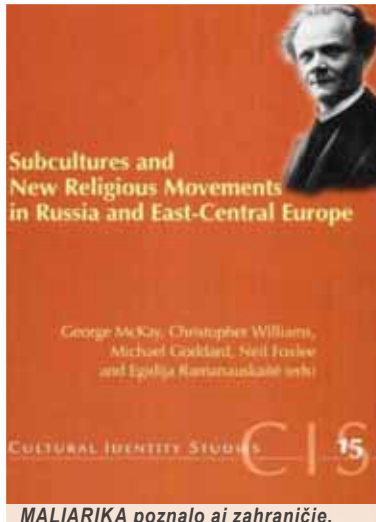
Po exaltovanom vystúpení v Prahe 16. februára 1916 počas prestávky predstavenia Wagnerovej Valkýry, keď žiadal o zastavenie všetkých bojov, previezli ho do pražskej psychiatrickej liečebne Kateřinky. Ani tu však neustal vo svojom zápase proti vojnovému besneniu. Počas nece-

Kňaz Ján MALIARIK s veľkolevářskymi farníkmi.

Domáce vydanie spisov.

MALIARIKA poznalo aj zahraničie.

v roku 1996. Napísal prózy Sirota kráľom (1913) a Sulabhá. Tento román prvý raz kompletne vyšiel až po autorovej smrti v roku 1992. Prezentuje v ňom myšlienky známe zo skorších filozofických diel. V prvom menovanom spise čerpal zo svojej práce o Šrí Šankarovi a druhé dielo poukazuje na fiktívne uplatnenie princípov celo-zemského univerzálneho štátu v Indii. Sulabhá tiež obsahuje množstvo rozhovorov, v rámci ktorých autor odhaľuje jednotlivé prvky svojej filozofie a základné princípy štátnej koncepcie, ktorú navrhol v diele Celozemský univerzálny štát.

Napriek tomu, že Maliarik celý život hlásal myšlienky lásky a tolerance, bolo nemalo takých, čo ho nenávideli. Už v roku vypuknutia prvej svetovej vojny začína písať memorandá, listy a výzvy štátnikom, v ktorých žiada o zastavenie bojov. Vzhľadom na svoje počinanie ho rakúske úrady označili za vlastizradcu a blázna a nanútili mu odchod do predčasného dôchodku. Keďže nesúhlasil ani s Lutherovou tézou Sola Fide, podľa ktorej môže byť človek spasený len skrze vieru, dostáva sa aj do sporu s vtedajšími predstaviteľmi evanjelickej cirkvi. Z Maliarikovho uhla pohľadu sú totiž dobré skutky dôležitejšie než viera.

Ján MALIARIK bol nadaný študent.

ním náboženstiev a osvietením a polepšením národov vyčíta prezidentovi Masarykovi, že sa mu neprišiel pokloniť do Veľkých Levár, kde pôsobil ako kňaz trináť rokov. Tam sa aj vrátil po pobyte na psychiatrii, aj keď už nemohol vykonávať kňazské povolanie.

■ VEŠTEC A TELEPAT

V tomto obraze vlastnej dokonalosti ho utvrdzovali aj jeho žiaci, ktorí tvrdili, že vedel veštiť a ovládal telepatiu, čo potvrdzuje údajná návšteva Klementa Gottwalda v čase pred vypuknutím druhej svetovej vojny, ktorému vraj Maliarik „vyveštil“, že sa stane prvým komunistickým prezidentom Česko-Slovenska.

Na druhej strane preceňovaniu u Jána Maliarika možno porozumieť, ak vezme do úvahy jeho rozhladenosť, jazykové nadanie a správanie zhodné s princípmi apoštolskej chudoby. Všetky knihy totiž vydával na vlastné náklady a rozdával ich zdarma, nemal nijaký osobný majetok, aj izbu u Karoly Malej, učiteľky vo Veľkých Levároch, si iba prenajímal. Bol prísny vegetarián a stravoval sa skromne, jedol najmä zeleninu, pretože: „U ľudí mäso požirajúcich nemože byť reč o mravnom pokroku!“ (Tristo hriechov ľudských) Najväčšie potešenie mu spôsobovalo, keď obdaroval druhých, a najradšej mal deti, lebo ich naivita a nepoškvrnenosť mu pripomínali to najlepšie z človeka.

■ TRISTO HRIECHOV

V diele Tristo hriechov ľudských sám seba predstavuje ako vykupiteľa ľudstva, čo už svedčí o možnej prítomnosti parafrenického syndrómu, v rámci ktorého sa chorý považuje za svätca či osobu povolanú rozhodovať o osude ľudstva. Doslova píše, že vykúpi ľudstvo: „Ale či to bude zajtra... alebo až za rok... poprípade za 10 rokov... poprípade za 1000... za milión rokov... na tom nezáleží. Ja už ľudstvo vykúpim.“

Maliarik nezostal nečinný ani na sklonku života v čase druhej svetovej vojny. Neustále vypisoval listy štátnikom, navštevoval veľvyslanectvá a vyzýval na usporiadanie mierových konferencií. Zjavnú schizofréniu vidieť v odpore k akejkolvek forme násillia, keď gulagy považuje za zariadenia, v ktorých „väzni platia za svoje zlé minulé činy“ (Sväté vážne provolání moudrosti a lásky k Celému Zemskému Lidstvu! I. – II.).

Predčasná smrť po operácii pečene vo veku nedožitých sedemdesiatich siedmich rokov mu, žiaľ, neumožnila korigovať niektoré názory, ale mnohé výzvy obsiahnuté v obrovskom knižnom a publikačnom diele, ako i myšlienka zjednocujúcej lásky či vytvorenia „raja“ na zemi ostávajú aktuálne do dnešných dní.

Zaoberali sa zásadnými dokumentmi a postupom do valného zhromaždenia

Dôraz na efektívnosť a hospodárnosť

Text a foto: (pv)

Za prítomnosti správcu MS Mgr. Maroša Smolca a riaditeľa finančno-ekonomického útvaru MS Ing. Jaroslava Gustiňáka rokoval 12. decembra minulého roka pod vedením svojho predsedu JUDr. Štefana Martinkoviča dozorný výbor Matice slovenskej o celom rade materiálov súvisiacich s bezprostredným plnením zákonom stanovených úloh našej národne ustanovizne.

Dozorný výbor sa najprv oboznámil s čerpaním rozpočtu MS v uplynulom kalendárnom roku a po diskusii k jednotlivým jeho kapitolám, najmä so zreteľom na efektívnosť a hospodárnosť vynakladaných prostriedkov, konštatoval, že riadiaci manažment venoval týmto kritériám náležitú pozornosť.

V ďalšom programe DV MS posúdil návrh rozpočtu MS na rok 2017 a zaoberal sa tiež žiadosťou adresovanou MK SR na poskytnutie účelovej štátnej dotácie na zabezpečenie úloh, ktoré Matici slovenskej zveril štát. Po dôkladnej analýze DV kladne hodnotil prípravu rozpočtu a vo svojom stanovisku odporučil výboru MS rozpočet prijať a schváliť. Stotožnil sa

JUDr. Štefan MARTINKOVIČ.

tiež s konceptom žiadosti na MK SR na poskytnutie účelovej dotácie a odporúča výboru MS žiadosť schváliť a následne poveriť predsedu Matice slovenskej podpísať zmluvu o poskytnutí zúčtovateľnej, účelovej štátnej dotácie na rok 2017.

Z poverenia DV MS jeho predsedu JUDr. Štefan Martinkovič potom informoval o tom, ako krajské rady ako koordináčne orgány MS pristupujú k naplneniu svojich programov prijatých na krajských snemoch. Dozorný výbor sa obrátil na vedúcich funkcionárov MS s požiadavkou, aby sa v pravidelných cykloch konali zasadnutia gremiálnych porád s predsedami KR s cieľom zabezpečiť hlavné úlohy MS pred nastáva-

júcim valným zhromaždením MS a súčasne vyzval ústredné orgány MS, aby sa bez zbytočného odkladu venovali vyhodnocovaniu programu Matice slovenskej, príprave programu na ďalšie funkčné obdobie, ako aj príprave a priebehu nastávajúceho VZ MS. Odporučil, aby sa na rokovaní krajských rád pravidelne zúčastňovali delegovaní vedúci funkcionári, členovia predsedníctva a výboru MS.

V ďalších bodoch programu dozorný výbor pripomienkovoval návrh zásad hospodárenia MS, ktoré prerokuje výbor MS a ktoré budú predložené po obsiahlej diskusii valnému zhromaždeniu na prerokovanie a schválenie. Prerokoval tiež informáciu o plnení podnikateľského zámeru kapitálovej spoločnosti Neografia, a. s., vrátane predbežnej informácie o dosiahnutí primeraného zisku a po jeho zdanení aj dividendy pre najväčšieho akcionára Maticu slovenskú. V závere svojho zasadnutia DV MS riešil došlé podnety a plán práce dozorného výboru na rok 2017 do konania valného zhromaždenia.

MATICNÉ DEPEŠE

Jeden z posledných

Armádne zdroje priniesli koncom roka smutnú správu – vo veku sto jeden rokov zomrel jeden z posledných česko-slovenských pilotov, ktorí počas druhej svetovej vojny slúžili v britskom kráľovskom leteckom RAF, generál Imrich GABLECH, rodák z Hrachovišta (4. 11. 1915) v okrese Nové Mesto nad Váhom.

Rodičia chceli, aby bol kňazom, ale on sa počas základnej vojenskej služby v Piešťanoch rozhodol pre ďalšiu kariéru v armáde. Prevlátil ho do poddôstojníckej školy v Chebe a v roku 1937 nastúpil do leteckej školy v Prostějove. Po jej absolvovaní ho prideliť k letke na vojnovom letisku pri Bratislave a neskôr v Žiline, odkiaľ s vyzbrojeným lietadlom a ďalšími siedmimi vojakmi preleteli do Poľska, kde pôsobil v rámci poľského letectva. Dostal sa do ruského zajatia, odsúdili ho za špiónáž a poslali do gulagu v Archangelsku, odtiaľ sa mu po nemeckom napadnutí Ruska spoločne s Poliakmi podarilo dostať do Veľkej Británie. Tam krátko pôsobil v britskom leteckom RAF, ale vážne zdravotné problémy mu nedovolili pokračovať v kariére pilota, preto po kurze leteckých kontrolórov až do konca vojny pôsobil na letisku Coltishall pri meste Norwich v tomto zaradení.

Vo februári 1949 ho ako väčšinu účastníkov západného odboja prepustili a s ťažkosťami mohol nájsť ďalšie kvalifikované uplatnenie. Skončil ako robotník.

V roku 2005 mu na Slovensku vyšla životopisná kniha Halo, Airfield-control, go ahead! – Spomienky vojnového pilota. Gablech získal viacero českých i zahraničných vyznamenaní a medailí. V roku 2015 príležitostne 100. narodenin ho povýšili do hodnosti generála. Posledné roky života strávil Havlíčkovom Brode.

(se)

Národovci

Dom MS v Prešove v spolupráci s tamojším MO MS a knižnicou P. O. Hviezdoslava pripravili koncom roka 2016 pre gymnazistov i širokú verejnosť dve podujatia, v ktorých si formou prednášok spestrených hudbou, spevom a recitáciou pripomenuli 160. výročie narodenia Samuela Cambela, 110. výročie vydania jeho monografie Slovenská reč a jej miesto v rodine slovanských jazykov i 210. výročie narodenia a 150. výročie úmrtia Karola Kuzmányho. Výrazným vkladom do priebehu oboch spomienkových podujatí prispel jazykovedec doc. PhDr. Ladislav Bartko, CSc., člen a funkcionár (záujmového) Jazykového odboru MS svojimi odbornými prednáškami.

(il)

Ondrejovanie

Poproči zachovávajú neobyčajný miestny zvyk, ktorým je v čase okolo Ondreja „pečenie“ (karamelizovanie) cukru. Aj tentoraz na predadventnom čase pozvali popročskí maticári a organizátori z MKS všetkých, ktorí mali záujem stráviť v kultúrnom dome jedno veselé aj sladké popoludnie. Dobrú náladu rýdzou popročtinou umocnilo vystúpenie speváčok z Fortuny a tiež scény ľudových rozpráváčiek, ktoré poprezrádzali kadečo (ne)cukrové. Zároveň predstavili aj druhé vydarené poetické dielko učiteľky ZŠ a zároveň členky MO MS Mgr. Milice Juhásovej.

(kk)

Vymetali zlo a pripamätávali si dobro Cesnakom a čarami na svätú Luciu

Elena NEBUSOVÁ, predsedníčka MO MS v Rimavskej Sobotě

Obávaná kráľovná zimy a jedna z najznámejších i najväčších bosoriek – taká je podľa povier svätá Lucia. A predsa jej nebojácní rimavskosobotskí maticári v čase, keď kraľuje v kalendári, prepožičali všetky priestory Domu Matice slovenskej. Otvorili ich nie preto, aby vládla, ale aby podľa tradície povymetala izby od zlých duchov...

Miestny odbor pripravil toto stretnutie Na Luciu a maticiarov i priaznivcov prišli pozdraviť kraľované deti z FS Lieskovček so svojimi koledami, pesničkami, hrou na fujaru, pišťalku a drumblu a za odmenu dostali vianočné balíčky. Prítomní sa takto dozvedeli o zvykoch v predvia-

Azda ani k jednému ročnému obdobiu sa neviaže toľko obradov a zvykov ako k času okolo sv. Lucie.

Maticný festival v prednese rozprávky a povesti po siedmy raz

Hronský v malebnom Jasove

Text a foto: Jozef MYSLAVSKÝ

Koncom minulého roka sa v Jasove uskutočnil siedmy ročník krajského maticného festivalu v prednese rozprávok a povestí Hronského Jasov. Žiaci základných škôl z Košického a Prešovského kraja účasťou na festivale a prednesom rozprávkových textov vzdali hold Jozefovi Čigerovi Hronskému, ktorý bol vynikajúci spisovateľ, maliar, redaktor, nakladateľ, publicista a autor literatúry pre mládež.

JASOV s kláštorným areálom sv. Jána Krstiteľa má dávnové kultúrne tradície.

Ale čo si najviac v Matici slovenskej vážime, je skutočnosť, že bol tajomníkom, ale aj správcom Matice slovenskej. Bez tohto vzdelaného národovca by nevznikol ani známy tlačia-

renský podnik Neografia v Martine. Hlavným organizátorom tohto tradičného maticného podujatia je Matica slovenská, ktorú zastupovali MO MS Košice-Myslava a MO MS Jasov. Ďalšími

spoluorganizátormi boli starosta obce Jasov Ing. Gabriel Nagy a odbor školstva OÚ v Košiciach.

Z oboch krajov na východe Slovenska sa na súťaži napriek nepriaznivému počasiu zúčastnila takmer pol stovka recitátorov. V prvej kategórii bolo poradie: 1. miesto: Viktória Rozputinská, Súkromná ZŠ, Dukelská 33, Giraltovec; 2. miesto: Dominika Hakulinová, ZŠ sv. Cyrila a Metoda, Bernolákova 18, Košice; 3. miesto: Liliana Tóthová, ZŠ Streda nad Bodrogom. Druhá kategória: 1. miesto: Ninka Krišpínská, Cirkevná ZŠ s MŠ sv. Gorazda, Juhoslovanská 2, Košice; 2. miesto: Gabriel Kuríľak, ZŠ J. Švermu, Michalovce; 3. miesto: Katarína Brejdáková, ZŠ Z. Nejedlého 2, Spišská Nová Ves.

Vitázi dostali hodnotné ceny a všetci súťažiaci aj balíčky mikulášskych dobrôt, ktoré do tejto nádhornej maticnej prehliadky venovala

Vitázičky v I. kategórii.

Najlepší medzi staršími žiakmi.

riaditeľka ZŠ Jasov Dr. A. Mačatová a zakladateľ krajského maticného festivalu F. Mrva spolu s riaditeľom Metro Košice Ing. P. Miklovičom. Riaditeľka školy, kde sa festival každoročne koná, spolu so starostom obce Jasov z vlastných prostriedkov uhradili slávnostné obedy pre všetkých zúčastnených učiteľov sprevádzajúcich žiakov a tiež potrebné občerstvenie pre všetkých súťažiacich. Je to azda jediná obec a základná škola na Slovensku, ktoré sa takto obetavo a nezištne starajú o materiálne zabezpečenie maticných podujatí.

